

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

СУТНАСЦЬ ПРАБЛЕМЫ ПРАЯЎЛЕНА

А вось што далей мяркуюць
рабіць адказныя за новае аблічча
Беларускага дзяржаўнага музея
гісторыі Вялікай Айчыннай вайны
і за ягоны далейшы лёс?

С. 3

«МАЛАДЗЁЖНАЯ-2012». ЦІ ПА ВЯЛІКІМ РАХУНКУ?

І ці «візуалізуюцца» творы з гэтай выстаўкі
на прэстыжным Усебеларускім вернісажы?

С. 7

21 сакавіка ў Магілёве
распачынаецца
чарговы Міжнародны
маладзёжны
тэатральны форум
«M@rt.кантакт».
Напярэдадні яго
разважаем пра выхад
на прафесійную сцэну
сучаснай беларускай
драматургіі.

СЦЭНА ДЛЯ «НОВАЙ ДРАМЫ»

С. 11

Як «любоўны
трохкутнік» рамана
Івана Мележа
стаў...
квадратам.

Фота Юрыя ІВАНОВА

«САКРЭТНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ» «ЛЮДЗЕЙ НА БАЛОЦЕ»

С. 9

Як выкрышталізаваць універсальную
стратэгію дзяржаўна-прыватных
стасункаў у сферы культуры?

З ЧАГО ПАЧЫНАЕЦЦА ПАРТНЁРСТВА?

С. 4 — 5, 12 — 13

“Лістапад-2012”: адлік пачаўся!

Чарговы, дзевятнаццаты па ліку, Мінскі Міжнародны кінафестываль пройдзе з 2 па 9 лістапада. Тэрміны правядзення галоўнага беларускага кінафоруму былі ўстаноўлены адпаведнай пастановай Савета Міністраў краіны. Чакаецца, што і гэтым разам на форуме будуць прадстаўлены лепшыя карціны сусветнага кіно, а Мінск наведваюць вядучыя кінематографісты свету.

Паводле інфармацыі дырэкцыі кінафоруму, актыўная падрыхтоўка да “Лістапада-2012” ужо пачалася. У тым ліку, ідуць прагляды стужак яго патэнцыйных удзельнікаў на іншых

міжнародных кінафестывалях, разглядаюцца кандыдатуры членаў журы і гасцей. “Лістапад-2012” таксама атрымае новы слоган і канцэпцыю, якія зараз распрацоўваюцца. Паведамляецца, што ў рамках падрыхтоўкі фестывалю праграмны дырэктар ігравой часткі “Лістапада” Ігар Сукманаў наведвае Еўрапейскі кінарынак, які праходзіць у час Берлінскага міжнароднага кінафестывалю, а таксама прыняў актыўны ўдзел у пасяджэнні Міжнароднай федэрацыі асацыяцыі кінапрадзюсараў (FIAPF), акрэдытаваным членам якога Мінскі Міжнародны фестываль з’яўляецца з 2011-га.

Як і ў мінулыя гады, праграма сёлета “Лістапада” будзе складацца з трох секцый: ігравога, дакументальнага і дзіцячага кіно. Прагля-

ды будуць праходзіць у рамках двух конкурсаў: асноўнага і конкурсу маладога кіно. Традыцыйна ў праграме форуму плануецца змястоўныя пазаконкурсныя паказы. У асноўны конкурс прымаюцца фільмы — удзельнікі і прызёры міжнародных кінафестываляў з краін СНД, Балты, Усходняй і Цэнтральнай Еўропы. Конкурс “Маладосць на маршы” прадстаўляе калекцыю яркіх наватарскіх работ маладых аўтараў з розных краін і кантынентаў, што здолелі прыцягнуць да сябе ўвагу міжнароднай кінаграмадскасці.

Апрача паказаў стужак, якія пройдзе ў лепшых кінатэатрах сталіцы, прадстаўнікі фестывальнай дырэкцыі “Лістапада” абячаюць шэраг “круглых сталоў”, майстар-класаў, абмеркаванняў і дыскусій.

Усе пастаноўкі будуць звязаны тэмай гісторыі роду Радзівілаў і ўвогуле беларускай мінуўшчыны.

Спектаклі мяркуюць паказаць як у замкавым двары Нясвіжскага палацава-паркавага комплексу, так і ў гасцявых пакоях, прычым, да прыкладу, 30 чэрвеня запланаваны як дзённы, так і вячэрня пастаноўкі.

Але ж зразумела, што дадзены фэст — гэта толькі кропля ў моры музычных і тэатральных падзей, якія чакаюць жыхароў і наведвальнікаў Нясвіжа ў гэтым годзе. Тэатральнае і музычнае мастацтва ў старажытным асяроддзі будуць прадстаўляць і Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь, і замежныя госці.

на адпаведныя чэргі. У першую чаргу спецыялістам неабходна рабіць умацненне касцельнай вежы замка.

Тым часам камісія падлічыла сродкі, ахвяраваныя, у прыватнасці, наведвальнікамі Нацыянальнага мастацкага музея. У скарбонцы аказалася больш за 400 тысяч беларускіх рублёў, сабраных за поўны час.

Дарэчы, акрамя грошай, пералічаных на дабрачынны рахунак, на аднаўленне аб’екта са сродкаў рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў сёлета будзе выдаткавана 1,5 мільярда беларускіх рублёў. Акрамя таго, па словах Аксаны Сматрэнка, адкрыты дабрачынны рахунак на рэстаўрацыю Нясвіжскага замка, а дакладней — на работы па наданні адной з веж замка барочнага аблічча перыяду XVIII ст.

К.А.

Мельпамена ў замку

З прыблізна паўсотні мерапрыемстваў, якія мяркуюцца правесці ў рамках акцыі “Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі-2012”, большасць прыйдзеца на летні сезон. Прычым не маляважным фактарам стане магчымасць карыстацца не толькі памяшканнямі, але і адкрытымі пляцоўкамі старажытнага горада.

Адной з акцый, якая пройдзе з 30 чэрвеня па 2 ліпеня, стане арт-фэст

“Тэатр Уршулі Радзівіл”. У ім прымуць удзел вядучыя тэатральныя калектывы краіны: Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы з пастаноўкай “Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл” Мікалая Пінігіна, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа з “Ладзэй Респачы” Міхася Краснабаева, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Максіма Горкага з “Пане Каханку” ў рэжысуры Сяргея Кавальчыка і Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі са спектаклем “Каласы пад сярпом тваім” у пастаноўцы Валерыя Анісенкі.

Скарбонка для Навагрудка

Сёння для таго, каб ахвяраваць свае сродкі на аднаўленне Навагрудскага замка, можна не толькі асабіста пералічыць пэўную суму на дабрачынны рахунак, але і пакласці грошы ў адмысловую скарбонку, вырабленую пад заказ прадпрыемствам “Белрэстаўрацыя”.

Скрыні гэтыя размешчаны ў такіх знакавых аб’ектах Мінска, як Нацыянальная бібліятэка, Нацыянальны мастацкі і гістарычны музеі, Беларуская дзяржаўная філармонія, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь, а таксама ў самім Навагрудку. Каля

кожнай скарбонкі — падрабязная інфармацыя, куды і на якія мэты збіраюцца і будуць пералічаны сродкі. Улікам жа сродкаў, ахвяраваных на кансервацыю замка такім чынам, займаецца камісія, створаная распрадажнем Навагрудскага райвыканкама.

Карэспандэнт “К” праехаў з камісіяй па некалькіх аб’ектах, дзе ўстаноўлены скарбонкі, і паўдзельнічаў у падліку сродкаў. Як адзначыла член камісіі, намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры нашай краіны Аксана Сматрэнка, сабраныя грошы будуць выкарыстоўвацца найперш на праектную дакументацыю. У прыватнасці, ужо падрыхтаваны архітэктурны праект, дзе аб’ект падзелены

Так таму і быць!

8 сакавіка ў Вільнюсе адбылася дзелавая сустрэча кіраўнікоў трох найбуйнейшых музеяў Беларусі, Расіі і Літвы: дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Уладзіміра ПРАКАПЦОВА, генеральнага дырэктара Дзяржаўнага Эрмітажа — Міхаіла Піяроўскага і дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Літвы Рамуальдаса Будрыса. Наш карэспандэнт даведаўся пра падрабязнасці сустрэчы.

— Уладзімір Іванавіч, у гэты дзень вы падпісалі з Піяроўскім дамову аб супрацоўніцтве паміж нашым музеем і Эрмітажам на пяць гадоў. Чаму раптам у Вільнюсе, а не, скажам, у Санкт-Пецярбургу ці Мінску?

— У нас не было магчымасці, з прычыны занятасці маёй і Міхаіла Барысавіча, сустрэцца, напрыклад, у Санкт-Пецярбургу. А літаральна 3 сакавіка я сустрэўся на Казюках з Будрысам і даведаўся, што 8 сакавіка ў Вільні прыязджае Піяроўскі, каб адкрыць экспазіцыю эрмітажнай графікі ў Мастацкім музеі Літвы. Вось і скарываўся выпадкам: патэлефанавалі яму ў Санкт-Пецярбург, і мы разам вырашылі: так таму і быць. А праект такой дамовы быў ужо ўзгоднены.

— Аналагічная дамова з Літоўскім мастацкім музеем, як я ведаю, была падпісана яшчэ два гады таму...

— Так, у яе рамках, да прыкладу, цяпер у нас працуюць выстаўкі студзкіх паясоў, дэманструецца партрэт шляхціча Пуслоўскага. У 2010 годзе ў Вільнюсе прайшла сумесная выстаўка жывапісу Івана Хруцкага з калекцыі нашага музея і некалькіх работ мастака з літоўскіх музеяў. А ў 2013-м плануецца арганізаваць у сталіцы Літвы выстаўку твораў Бялыніцкага-Бірулі.

— А на трохбаковай сустрэчы дырэктараў, відаць, былі абмеркаваны пытанні супрацоўніцтва ў розных сферах музейнай дзейнасці...

— Менавіта так. Але хачу сказаць асобна пра дамову з Эрмітажам. Яна прадугледжвае вельмі шырокі спектр нашай міжмузейнай дзейнасці, у тым ліку пытанні выставачнага абмену, навуковых сувязей, абмену вопытам у сферы рэстаўрацыі, укараненне новых рэстаўрацыйных тэхналогій (у Эрмітажы існуе знакамітая Лабараторыя аддзела навуковай рэстаўрацыі), кнігаабмену музейных выданняў, правядзенне кансультацыйных паслуг па атрыбуцыі і экспертывы твораў мастацтва, ажыццяўленне сумесных выдавецкіх праектаў на папяровых ды электронных носьбітах...

— Можна прывесці некалькі канкрэтных прыкладаў рэалізацыі гэтай дамовы?

— У 2014-м будуць адзначацца дзве юбілейныя даты: 75 гадоў нашаму музею і 250 — Эрмітажу. Мы плануем арганізаваць вялікую выстаўку твораў з Эрмітажа. Сёлета да нас прыязджаюць яго супрацоўнікі — разам вызначым структуру, канцэпцыю будучай экспазіцыі: магчыма, гэта будзе жывапіс ці дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Узаман, да прыкладу, пакажам творы Івана Хруцкага альбо беларускую ікону.

— А чаму б не прадставіць з нашай калекцыі жывапіс тых мастакоў-беларусаў, якія ў XIX ст. навучаліся ў Імператарскай Акадэміі мастацтваў?

— Ідэя — вельмі цікавая, мы яе таксама паспрабуем разгледзець. Хачу яшчэ сказаць вось пра што. Чатыры гады таму мы з Эрмітажам пачалі сумесна рыхтаваць да выдання кнігу Мікалая Шчакаціхіна “Літоўскія манеты”, рукапіс якой гэты беларускі мастацтвазнаўца яшчэ да вайны, да свайго арышту, перадаў у Эрмітаж. Увесь гэты час ішла праца над рукапісам, яго расшыфроўка. І сёлета мы плануем выдаць яго ў Мінску пад “таварным знакам” Дзяржаўнага Эрмітажа і Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі. Вось, у некалькіх словах, сутнасць падпісанай мной і Міхаіла Піяроўскім дамовы. Таксама хачу выказаць удзячнасць Рамуальдасу Будрысу, які прыняў нас і, так бы мовіць, “асіціраваў” падпісанне гэтага важнага пагаднення...

Гутарыў Барыс КРЭПАК

Начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Вярсоцкі паведамляе “К”, што Гродна сёння рыхтуецца не толькі да Першага Нацыянальнага форуму “Музеі Беларусі”, але і да IX Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

Нацыянальны эксклюзіў

Па словах мастацкага кіраўніка Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Ірыны Лемцюговай, сёлета ў Гродне збяруцца прадстаўнікі 33 нацыянальнасцей.

Фестываль, як вядома, праводзіцца ў горадзе над Нёманам раз на два гады. Сёлета, распавядае Аляксандр Вярсоцкі, мерапрыемства “аздобіцца” шэрагам адметных творчых акцый.

Мяркуюцца, што адной з навінак стане выстаўка лялек. Кожная з нацыянальных суполак прадставіць сваю,

самабытную, менавіта нацыянальную ляльку. Упершыню ў Гродне збяруцца і аматарскія царквяныя калектывы. Таксама пройдзе канцэрт творчых калектываў, што прадставяць краіны Мылтнага саюза: Беларусь, Расія, Казахстан.

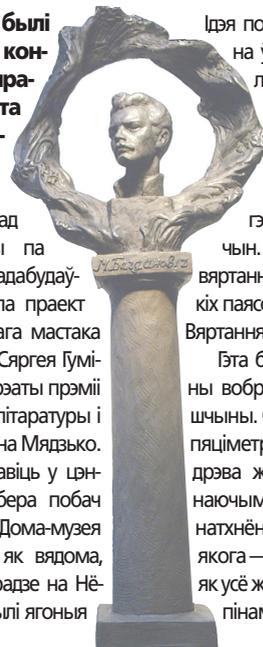
Кожны фестываль нацыянальных культур адметны феерверкам разнастайных творчых працяў на нацыянальных падворках. Усім запомніліся

абрады вяселляў і радзін, якія кожная нацыянальная суполка прэзентавала на мінулых фэстах. Сёлета, па словах Ірыны Лемцюговай, мае не менш яркую этнаграфічную тэматыку: на кожным з творчых падворкаў у гэтым годзе будуць гучаць паданні і быліны, найбольш характэрныя для кожнай з нацыянальных суполак, прадстаўленых у Гродне.

І яшчэ адзін фестывальны эксклюзіў. Упершыню ў нацыянальным фэсце будуць удзельнічаць творчыя дэлегацыі з Нігеры, Іспаніі і Венесуэлы.

Багдановіч у парку Жылібера

У Гродне нядаўна былі падведзены вынікі конкурсу на лепшы праект помніка-бюста нашаму знакамітаму паэту.

Конкурсная камісія, у склад якой увайшлі спецыялісты па мастацтве, архітэктуры і горадабудаўніцтве, з двух тураў выбрала праект мінскіх скульптараў народнага мастака Беларусі Льва Гумілеўскага і Сяргея Гумілеўскага (абодва яны — лаўрэаты прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва) і архітэктара Яўгена Мядзько.

Помнік плануецца ўстанавіць у цэнтральным парку імя Жылібера побач з фантанам, непадалёк ад Дома-музея Максіма Багдановіча. Паэт, як вядома, сваё маленства правёў у горадзе на Нёмане, дзе з 1892 па 1896 г. жылі ягоныя бацькі.

Ідэя помніка Багдановічу для Гродна ўзнікла ў Льва і Сяргея Гумілеўскіх яшчэ дваццаць гадоў таму, калі меркавалася рэалізаваць яго з нагоды 100-годдзя з дня нараджэння паэта, але тады зрабіць гэта не ўдалося з розных прычын. І вось, нарэшце, надышоў час вяртання аўтара “Веранікі” і “Слукіх паясоў” на зямлю яго дзяцінства. Вяртання — у бронзе і граніце.

Гэта будзе манументальна-элегічны вобраз славутага сына Бацькаўшчыны. Светла-шэрая вертыкальная пяціметровая калона як сімвалічнае дрэва жыцця ўвечна як бы лунаючым у паветры двухнатурным натхнёным партрэтам, навокал якога — журботны, трохлі ламаны, як усё жыццё Песняра, вянок з украпінамі кветак валошак...

Б.К.

Полацкая праграма

Выстаўкі, канцэрты духоўнай і эстраднай музыкі, тэатралізаваныя дзействы, Фэст сярэднявечнай культуры “Рубон” і цэлы комплекс разнастайных урачыстых мерапрыемстваў, прысвечаных 1150-годдзю Полацка, пройдзе з 25 мая па 5 чэрвеня пад назвай “Полацк — мая памяць і гонар”.

Пры гэтым, па словах старшыні Полацкага гарадскога выканаўчага камітэта Аляксандра Пазняка, мясцовыя ўлады гатовы забяспечыць пражыванне ўсім гасцям, прапанаваўшы ім гасцініцы, інтэрнаты, аграздзібы на любы густ і кішэню як у самім горадзе, так і ў навакольных населеных пунктах. Па словах кіраўніка горада, урачыстасці распачнуцца 25 мая канцэртам “Шэдэўры опернага мастацтва ля сцен старажытнай Сафіі” і завершацца 5 чэрвеня — у дзень памя-

ці прападобнай Ефрасіні Полацкай — хрэсным ходам ад Сафійскага сабора да Спаса-Праабражэнскай царквы. Варта адзначыць, што ўдзел Беларускай Праваслаўнай Царквы зусім не выпадковы. Так, у сувязі з тым, што Полацк пазіцыянуецца як горад духоўнасці, пад час урачыстасцей будзе адбывацца сталучэнне свецкіх і духоўных мерапрыемстваў.

Як адзначыў намеснік міністра культуры краіны Тадэўш Стружэцкі, мерапрыемствы, прысвечаныя юбілею Полацка, пройдуць і ў іншых гарадах Беларусі. У прыватнасці, у Мінску ды абласных цэнтрах плануецца арганізаваць выстаўкі, тэатралізаваныя паказы, а таксама прадстаўнічую навукова-практычную канферэнцыю ў сценах Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі “Полацк і Полацкая зямля ў гісторыі і культуры Еўропы”. Чакаецца, што святочныя мерапрыемствы будуць ладзіцца і пры ўдзеле дыпламатычных прадстаўніцтваў Беларусі за мяжой.

Як у Вялікім

Да філіяла Вялікага тэатра, адкрытага ў Магілёве, далучаецца яшчэ адзін — у Наваполацку.

— Летась Магілёў і цяпер Наваполацк, — распавядае першы намеснік генеральнага дырэктара тэатра Уладзімір Рылатка, — гэта толькі тыя гарады, з якімі падпісаны дамовы аб стварэнні філіялаў. Насамрэч, умоўных “філіялаў” больш. Бо сюды можна аднесці і Гомель, дзе таксама рэгулярна паказваюцца нашы спектаклі, і Нясвіж: там трывала прапісаўся летні фестываль на адкрытым паветры — “Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў”. Падпісаныя ж дамовы замацоўваюць

наша супрацоўніцтва на афіцыйным узроўні: спектаклі і канцэрты тэатра павінны праходзіць у філіялах штотымся. Пляцоўкі пры гэтым могуць быць рознымі. Так, першы спектакль у Наваполацкай філіяле (а гэта будзе балет “Жызэль”) мы пакажам ужо 23 сакавіка. І пры гэтым — у Полацку, які знаходзіцца літаральна на дваццаць кіламетраў ад Наваполацка. Надалей, думаю, у Сафійскі сабор можна пераносіць камерныя праграмы. У філіялах мы імкнёмся паказаць самыя папулярныя і дэмакратычныя оперы і балеты, нават возім “бягучы” радок з перакладам замежных оперных тэкстаў. Запатрабаванасць — вялікая. Нават на пастаноўкі ў Мінску шмат білетаў купляецца іншагароднімі — яны часта прыязджаюць цэлымі аўтобуснымі “турамі”.

Як вядома, узвядзенне знакавага для ўсёй краіны новага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны пачалося з цырымоніі закладкі капсулы ў яго падмурак Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь 24 красавіка 2010 года. Адкрыццё ж аб'екта запланавана на 9 мая 2014-га. Да гэтай даты мусіць быць узведзены не толькі сам гмах з усім багаццем разнастайных камунікацый, але і створаны найноўшыя экспазіцыі ды, вядома ж, надзейнае фондаасховішча для больш чым 142 тысяч музейных прадметаў.

Ужо прайшла амаль палова тэрміну, вылучанага на стварэнне новага "дома" для Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Што ж зроблена за гэты час? Якія перашкоды ўзніклі ў стваральнікаў музея на першапачатковым этапе? І ці не самае галоўнае: наколькі зладжана працуюць усе арганізацыі — удзельніцы грандыёзнага будаўніцтва?

Па словах дырэктара музея Сяргея Азаронка, ажыццёўлена сапраўды шмат. На пачатак бягучага года маналітныя работы па стварэнні жалезабетоннага каркаса будынка практычна завершаны, таксама, як і работы па гідраізацыі ды ўцяпленні падмуркаў. Скончылася праца па ўладкаванні цеплавога контуру падвала і першага паверха.

На сённяшні дзень ужо распрацавана дакументацыя практычна ўсіх камунікацый новага будынка. А з ліпеня мінулага года сумесна з польскім праектным бюро вядзецца праца і па праектаванні экспазі-

мога стаць калона на фоне цэнтральнай дыярамы, што псуе само ўспрыманне і маштаб экспазіцыі. Маюцца ў кіраўніцтва музея да праекціроўшчыкаў і пытанні па канструкцыі купала, што неўзабаве паўстане над будынкам.

Улічваючы статус аб'екта, названая акалічнасці падаюцца вартымі грунтоўнага разгляду. А таму пачнём з усіх удзельнікаў будаўніцтва ды іх ролі ў гэтым працэсе. Так, з аднаго боку за праектаванне і ўзвядзенне новага будынка музея адказваюць КУП "Упраўленне капітальнага будаўніцтва Мінгарвыканкама" і ПКУП "Мін-

юцца ўніверсальныя інтэр'еры, у кантэксце якіх і дэманструюцца карціны, то ў дадзеным выпадку размяшчэнне кожнага прадмета нясе энсавую нагрузку. Да прыкладу, магчыма, што ў той або іншай частцы экспазіцыі будзе патрабавацца асаблівы рэжым асвятлення, вентыляцыі. А таму, думаецца, цяжка не пагадзіцца з меркаваннем Віктара Крамарэнкі: праектаваць будынак і экспазіцыі трэба, ды і цяпер неабходна, як мінімум паралельна.

У сувязі з гэтым Сяргея Азаронка непакоіць адсутнасць каардынацыі з боку заказчыка (упраўленне капітальнага будаўніцтва Мінгарвыканкама), генеральнага праекціроўшчыка і ўсіх субпадрадчыкаў. Тым больш, наперадзе ўдзельнікаў вялікай будоўлі чакаюць важныя апошнія этапы праектавання экспазіцыі, што могуць быць рэалізаваны толькі сумесна з інжынерамі, якія распрацоўвалі камунікацыйныя сістэмы. У адваротным выпадку, накладкі стануць ўзнікаць і надалей.

Безумоўна, пралікі ды памылкі здараюцца і ў вопытных спецыялістаў, прафесіяналаў. Але ці так ужо кепска праекціроўшыкі камунікацый справіліся са сваім заданнем?

ды самога музея адрозніваюцца. Так, гораду трэба ва ўстаноўлены тэрмін завяршыць узвядзенне новага будынка і перасяліць туды музей, паколькі Мінгарвыканкам павінен выконваць свае абавязкі перад інвестарамі. У сваю чаргу, для Міністэрства культуры галоўнае — каб будынак адпавядаў усім крытэрыям, што вылучаюцца сёння для музея такога ўзроўню, і, у першую чаргу, каб у ім можна было размясціць якасную экспазіцыю. Акрамя таго, не трэба забываць, што ў музейную прастору неабходна ўпісваць ваенную тэхніку.

Можна зразумець пазіцыю Мінгарвыканкама па максімальна таным узвядзенні будынка. Але ж галоўнае, каб "танна" ў гэтым выпадку не стала сінонімам "няякасна".

Відавочна, што з праблемы адпаведнасці праектаў экспазіцыі і камунікацый выцякае наступная, звязаная непасрэдна з фінансаваннем. Па словах дырэктара музея Сяргея Азаронка, замежны інвестар, які плануе цягам бліжэйшых гадоў стварыць на месцы старога будынка музея сучасны гатэль, выдаткаваў на перезд установы і ўзвядзенне новага будынка музейнага комплексу каля 14 мільёнаў долараў ЗША і

прадоўжаць выконваць сваю задачу. "Сярод іншага, будзе адбывацца праектаванне экспазіцыі, набывацца неабходная тэхніка, але лагічна было б, каб гэта рабілася, у тым ліку, і за сродкі інвестараў", — зазначыў намеснік міністра.

У чаканні вялікага перасялення

Яшчэ адным вострым пытаннем для Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны з'яўляецца яго перезд. Куды? Калі? Як? Ці не выключана магчымасць, што багатая калекцыя музея апынецца, да прыкладу, у ваенных ангарах дзе-небудзь у ваколіцах Мінска? На гэтыя пытанні даць канкрэтны адказ пакуль даволі цяжка. Таксама, як і вырашыць праблему размяшчэння часткі фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея, што зараз захоўваюцца ў дзекуючым будынку Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Тым часам інвестар чакае перасялення музея ўжо гэтым летам, але ж здзейсніць гэта — практычна немагчыма. Пры такім развіцці спраў музей фактычна будзе зачынены на доволі працяглы час. Па словах Тадэуша Стружэцкага, Міністэрствам культуры

Музей Вялікай Айчыннай: перашкоды на шляху рэкагнасцяроек?

Дзе палягае "залатая сярэдзіна" паміж канцэпцыяй, "каробкай" і эканоміяй?

скграда". З іншага боку планаваннем экспазіцыі займаюцца Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і замежнае праектнае бюро.

Як адзначае Валянціна Ягурава — юрыст прыватнай кампаніі, да якой па кансультацыю звярнуўся музей, — у час рэалізацыі першага віду прававых зносін (праектаванне будынка і камунікацый) Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны з'яўляецца трэцяй асобай, што не мае дагаворных абавязкаў ні перад упраўленнем капітальнага будаўніцтва Мінгарвыканкама, ні перад "Мінскграда". У сувязі з гэтым адсутнічаюць юрыдычна абгрунтаваныя накладанні адказнасці на Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў рамках рэалізацыі першага віду прававых зносін, у тым ліку — за парушэнне тэрмінаў праектавання будынка ўстановы.

Здавалася б, усё правільна. Больш за тое: праекціроўшыкі будынка музея і камунікацый рапартавалі пра завяршэнне сваёй працы, якая, да слова, доўжылася з 2008 года. Але як магло так атрымацца, што, не зрабіўшы праектную дакументацыю па будучых экспазіцыях, інжынеры распрацавалі свой праект камунікацый?

Універсальныя інтэр'еры не падыдуць

Не разумее такой сітуацыі і галоўны архітэктар праекта. На думку Віктара Крамарэнкі, кожны музей мае свае адметнасці, якія павінны ўлічваць архітэктары, праекціроўшыкі і будаўнікі. І калі, да прыкладу, для мастацкага музея, дзе прастора не мае вырашальнага значэння, ствара-

Дадзім слова і ім. Так, галоўны інжынер праекта Тамара Прыкіна, якая распрацавала вентыляцыю будынка, зазначыла, што яе работа двойчы пасяхова прайшла экспертызу і ўвесь блок зробленай дакументацыі быў па першай просьбе высланы прадстаўнікам музея ў поўным аб'ёме.

Разам з тым, суразмоўца пагаджаецца: нельга правільна размеркаваць інжынерную будынка, не маючы плана экспазіцыі. І хоць, паводле яе слоў, пра гэта неаднаразова казалася на нарадах рознага ўзроўню, дадзена тэма ў выніку так і не была шматбакова абмеркавана. Пры гэтым зазначалася, што спачатку трэба спраектаваць і ўзвесці "каробку", а пасля напоўніць яе экспанатамі.

Але і падстройвацца пад праекціроўшчыкаў экспазіцыі Тамара Прыкіна не мае магчымасці, паколькі, на яе думку, мікраклімат у будынку не менш важны для экспанатаў, чым іх канцэптальнае размяшчэнне. А таму некарэктна казаць, што гэтыя аб'екты камунікацыі спраектаваны няправільна. Іншая справа — пры неабходнасці той або іншы фрагмент праекта можна скараціраваць. Аднак гэтая праца, безумоўна, мусіць аглачывацца дадаткова.

Эканомія перш за ўсё?

Здавалася б, і архітэктары, і праекціроўшыкі, і ўласна музейшыкі ведаюць свой фронт работ, усведамляюць ускладзеную на іх адказнасць. Дык у чым жа тады прычыны праблемы з неадпаведнасцю праектаў экспазіцыі і самога будынка музея?

На думку намесніка міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуша Стружэцкага, у рэалізацыі гэтага маштабнага праекта інтарэсы горада, з аднаго боку, і Міністэрства культуры

4 мільярдаў беларускіх рублёў, што паступілі ў гарадскі бюджэт. З улікам гэтых сродкаў сёння і вядуцца работы генеральным падрадчыкам па будаўніцтве аб'екта — "Будтрэстам № 1".

Аднак пабудаваць — гэта толькі адна частка поспеху справы. Не менш важна "ажывіць" музей. Па словах Сяргея Азаронка, пакуль не выдаткаваны сродкі для стварэння інтэр'ераў экспазіцыі. Да таго ж, больш за год не ажыццяўляецца фінансаванне працы галоўнага архітэктара.

Як адзначаў Тадэуш Стружэцкі, грошы інвестараў планаваліся пайсці не толькі на ўзвядзенне будынка, але і на само перасяленне, што ўключае праектаванне экспазіцыі, размяшчэнне фондаў, перавоз музейных прадметаў. "У той жа час, горад, на жаль, вырашае толькі адну праблему — будаўніцтва. На сённяшні дзень востра стаіць пытанне дэпазітарыя — фондаасховішча. За гэтыя ж грошы трэба было весці праектаванне экспазіцыі. Больш за тое: усе тыя сродкі, што збіраюцца на дабрачынных мерапрыемствах, таксама ідуць толькі на будаўніцтва", — зазначыў намеснік міністра культуры.

У выніку, толькі за кошт пераразмеркавання сродкаў з Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гг. і было атрымана фінансаванне пад праектаванне будучых экспазіцыі, хаця першапачаткова менавіта на ўзвядзенне новага будынка гэтага музея мэтавыя сродкі не закладваліся. А таму Міністэрства культуры пайшло на вымушаныя крокі: каб не губляць каштоўны час, шукаць сродкі за кошт іншых музеяў у рамках згаданай дзяржпраграмы.

У любы выпадку, як запэўніў Тадэуш Стружэцкі, Міністэрства і музей

неаднаразова ставілася пытанне аб выдзяленні горадам гэтых памяшканняў для часовага размяшчэння экспазіцыі, каб музей працаваў хаця б за кошт перасоўных выставак, сумесных праектаў з іншымі ўстановамі, бо ніхто, і ў першую чаргу — удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны ды ветэраны, не зразумее сітуацыі, калі музей зачыняецца, няхай сабе і часова. Месца пакланення перад Памяццю пра ваеннае ліхалецце не павінна быць зачыненым ні на адзін дзень, вобразна кажучы, ні на хвіліну...

Літаральна перад здачай нумара ў друк карэспандэнт "К" даведаўся пра новыя акалічнасці ў справе будаўніцтва. У прыватнасці, як адзначаў Сяргей Азаронак, днямі адбылася сустрэча прадстаўнікоў усіх арганізацый, што вядуць праекціровачныя работы на аб'екце, у тым ліку — замежных партнёраў нашага музея. У выніку доўгіх перамоў бакі прыйшлі да разумення, што ў далейшым праекціроўшыкі будуць негасрэдна кантактаваць паміж сабой, нягледзячы на формы ўласнасці і тысячы кіламетраў адлегласці, якія іх адзяляюць.

Разам з тым, застаюцца нявырашанымі эканамічныя аспекты справы. У прыватнасці, бліжэйшым часам павінна адбыцца сустрэча кіраўніцтва Мінгарвыканкама і інвестараў, у ходзе якой вызначацца кірункі далейшага фінансавання праекта.

"К" будзе і надалей сачыць за падзеямі ды аператыўна паведамляць пра ход работ па стварэнні новага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Пра неаднойчы агучаны кірунак на развіццё дзяржаўна-прыватнага партнёра ў сферы культуры апошнім часам не чуў толькі літвіны. А на старонках газеты "Культура" тэма гэтая не першы год з'яўляецца адной з вядучых. "Адваротным" жа "бокам медаль" бачыцца жаданне многіх работнікаў культуры атрымаць гатовы "рэцэпт" партнёрскага стасункаў з прыватнікамі: без рызык і з гарантаваным вынікам. Чым прывабіць бізнес? Як выкрышталізаваць універсальную стратэгію сумесных дзеянняў? Урэшце, было б жаданне. А перадумовы — знойдуцца. Скажам, ці не кожная маркетынгавая тэорыя разглядаецца паняцце "стаўкі на імя". Пажадана, зразумела ж, вядомае. І такіх "імянаў Беларусі", праслаўленых у свеце, маем нямала. Згадайма тую ж рубрыку нашай газеты "Вяртанне імянаў": за два з невялічкім гады даследаваны лёсы і творчасць ужо шасці дзясяткаў постацей мастакоў, народжаных і ўзгадаваных зямлёй Беларусі. Патэнцыйна з "іменем" пашанцавала невялічкаму клубу-музею Чэслава Нэмэна ў Старых Васілішках, што на Шчучыншчыне. Ды і наогул, не кожная ўстанова культуры ў вёсачцы на які дзясяткаў дамоў можа пахваліцца такой увагай айчыннай і замежнай культурнай грамадскасці, СМІ. Далёка не ў любой буйной установы культуры ў сталіцы ці абласным цэнтры знойдзецца свой касцяк актывістаў, прыхільнікаў, спрыяльнікаў і, скажам без пераборшання, сталых мецэнатаў, набытых менш чым за пару гадоў. Падумалася: чым гэты вясковы клуб-музей ледзь не ідэальная вопытная пляцоўка для рэалізацыі канкрэтнага праекта ўзаемадзеяння аддзела культуры райвыканкама і групы энтузіястаў (сярод іх, зноў жа, — і прадстаўнікі бізнесу)? Адпаведна, праглядаліся перспектывы, па ўсім, хуткага ўтварэння апякунскага савета... Аднак менавіта на гэтым пункце справа, як аказалася, запаволілася. Дык што ж адбылося ў Старых Васілішках? Але перш чым выслухаць меркаванні бакоў, якія зрабілі "стаўку на імя" Нэмэна, прапаную ўзбуйніць маштаб тэмы брэндавых імянаў. Як гэта зрабіць, падказала іншая гісторыя.

СТОП-СІГНАЛ ДЛЯ МЕЦЭНАТА, або Як я ў апякунскім савеце аказаўся... непатрэбны

**Маналогі бізнесмена:
"Ці зможам прыйсці
да параўмення
з аддзелам
культуры?"**

Чарговы праект для Старавасілішкаўскага клуба-музея стаў нагодай для згаданага бізнесмена Сяргея Філіпава, які прымае ўдзел у лёсе нэмэнаўскага музея не першы год, падзяліцца з карэспандэнтам "К" уласным бачаннем перспектывы

стварыць музейны куток у родным доме Чэслава Нэмэна, які на той час трынаццаць гадоў пуставаў і пакрысе разбураўся, у мясцовы ўлад меўся — праблема стаяла за фінансаваннем. Каб не цягнуцца, я адразу выклаў карты і прапанаваў набыць дамок у якасці прыватнай асобы, бізнесмена, з мэтай стварэння там музея спевака. Намеры быў гатовы пацвердзіць дакументальна. Суразмоўца прапанаваў здзіўся: маўляў, а навошта вам гэта патрэбна? Пасля намеснік старшыні назваў цану аб'екта, заяўленую райвыканкамам. На мой погляд, сума не адпавядала рэальнаму стану пабудовы. Аднак я пагадзіўся: маўляў, давайце нумар рахунку — заключым дамову, буду пералічваць грошы.

Тым не менш... Сустрэча тая не завяршылася канкрэтным рашэннем, але амаль адразу райвыканкам узяў лядашчы дом на баланс аддзела культуры. І гэта быў першы рэальны ды важкі крок. На маю думку, выдатна, што яго (пад уплывам і грамадскай ініцыятывы) зрабіла менавіта мясцовая ўлада, пацвердзіўшы: зямля наша ганарыцца сваім спаўным сынам. Мы ж, мінскія энтузіясты, выказалі жаданне дапамагчы справе фінансава, удзелам — усімі магчымымі спосабамі.

ГІСТОРЫЯ АДНАГО...

"Знакаміты лідар "Песняроў" Рыгор Мулявін..." — са здзіўленнем прыкладна такую цытату некалькіх выхадцаў у кантэксце аднаго з артыкулаў, прысвечаных гастролям чарговага "клона" (нават не згадаю, якога менавіта) легендарнага беларускага ансамбля. Здаецца, "рэбрэнд-дыв" ажыццявіў краснадарскі журналіст, мусіць, натхніўшыся каларытнымі вусамі артыста, што нагадалі яму кінаўвасабленне шалаўскага Рыгора Мелехава.

ансамбль у 1997-м). Карацей, з лёгкай журналісцкай рукі на газетнай паласе ўтварыўся, лічы, новы супергурт!

Але калі нават прыняць логіку, што пад "першым саставам" меліся на ўвазе мулявінскія "Песняры" наогул (з 1969 па 2002 год), то чаму ў гэтым пункце не названы іншыя артысты, чый талент адкрыў публіцы сам легендарны Мулявін? Не сумнявайцеся, амаль у кожным з калектываў, што маюць назвы са словамі "песняры" ці "лявоны", яны ёсць. Востры дэфіцыт такіх музыкантаў — хіба ў такіх рэпертуарных "двайнікоў" нашага ансамбля, як ВІА "Верныя сябры" (раней, дарэчы,

ная сутнасць і маштаб Мулявіна-творцы. А я б дадаў у гэты пералік яшчэ і нашага земляка — Чэслава Нэмэна.

Прызнацца, мне заўжды карцела паяднаць постаці Мулявіна і Нэмэна ў адзіны вузел, музычныя карані якога старадзіла сама беларуская зямля. І калі ў творчым плане яны, кожны ў сваім напрамку, рушылі шмат у чым паралельна, дык у рэальных біяграфіях знайсці кропку перасячэння гэтых асоб аказалася няпроста. А сустрэча адбылася ў 1971-м на фестывалі ў польскім Сопаче, дзе "Песняры" прадстаўлялі СССР на конкурсе песні. Захаваліся сведчанні артыстаў ансамбля пра тую гутарку.

развіцця ўстановы. І адразу ж суразмоўца здзіўляе: "У якасці мецэната крылы сёлета вырашыў не складаць і як мага больш людзей аб'яднаць калі не ў апякунскі савет, дык, так бы моўіць, у грамадскі аргкамітэт Музея Нэмэна". У чым жа справа? Чаму раптам грамадскі аргкамітэт, а не апякунскі савет?

"Мы ўсе хочам нешта зрабіць, — тлумачыць у якасці прадмовы Сяргей Філіпаў. — Часам нават "б'ёмся" за права ўвасобіць той або іншы праект. Што ж, гэта нармальнае канкурэнцыя! Аддзел гатовы рабіць сам, мы, актывісты, — таксама. Карацей, усе — "за"! Але...". У чым жа "соль" праблемы стасункаў аддзела культуры з рэальным мецэнатам, які гатовы не проста фінансаваць не менш канкрэтны праект, але яшчэ і прыўносіць свой крэатыў?

Канкрэтнае рашэнне і пад уплывам ініцыятывы

— У справе стварэння і развіцця Музея Чэслава Нэмэна давялося сустраць зацікаўленых людзей, аднак нярэдка ўзнікала і, на жаль, узнікае непараўменне паміж прадстаўнікамі органаў мясцовай улады і бізнесменамі, нібыта размаўляем мы "на розных хуткасцях", — акрэслівае абрысы праблемы Сяргей Філіпаў. — А па сутнасці ж, мэта перад намі — адзіная: зафіксаваць імя нашага земляка Нэмэна ў айчыннай культурнай прасторы шляхам развіцця яго музея.

Пачну апавед з гісторыі. Пачаўся мой мецэнатскі досвед у гэтай справе з ініцыятывы кінасцэнарыста, рэжысёра Веры Савінай, што ў 2009 годзе зняла дакументальны фільм "Дзіўны гэты свет", прысвечаны Чэславу Нэмэну. Па праглядзе стужкі ў мяне ўзніклі пытанні, мы з Верай Юр'еўнай сустрэліся, абмеркавалі іх. Так і нарадзілася ідэя адведаць разам раён і, у прыватнасці, Старыя Васілішкі.

Ужо ў Шчучыне, гутарачы з намеснікам старшыні райвыканкама, нам стала зразумела: жаданне

І справа зрушылася. Супрацоўнікі аддзела культуры і асабіста яго начальнік Яніна Міраненка, тагачасны старшыня Старавасілішкаўскага сельскага савета (праз колькі месяцаў — па выхадзе на пенсію — загадчык клуба-музея) Уладзімір Сянюта з жонкай, аднавяскоўцамі, мінскімі актывістамі ладзілі там суботнікі: фарбавалі плот, рамантавалі вокны і дзверы... Вялікая заслуга тут — менавіта Сянюты, сапраўднага патрыёта свайго краю, які вельмі актыўна ўзяўся за справу: цягам года знайшоў шмат экспанатаў у мясцовых жыхароў. Дапамаглі і мінчане, што перадалі некаторыя прадметы. Карацей, задума ўвасобілася ў незвычайным, але адзіна магчымым цяпер фармаце клуба-музея.

"Дыялог так і не завязваўся, але — завязалася перапіска"

— Даведаўшыся пра гэтую падзею, у беларускіх і замежных музыкантаў узнікла ідэя сумеснага канцэрта, — працягвае экскурс у гісторыю Сяргей Філіпаў. — Дарэчы, сярод ахвотных наведць нашу краіну артыстаў — і польскія музыканты, што гралі разам з Нэмэнам, яго апошні імпрэсарыя, вядучыя філарманічныя салісты. Усе яны выказалі гатоўнасць не толькі прыехаць за свой кошт, даць канцэрт, ахвяраваць сродкі ад продажу білетаў, на ремонт дома, але і папоўніць фонды ўстановы новымі экспанатамі...

У той самы час я накіраваў ліст у Міністэрства культуры, дзе выклаў свае прапановы, датычныя музея, форм яго падтрымкі і таго самага канцэрта. Станоўчы адказ на мой зварот за подпісам першага намесніка міністра Уладзіміра Карачуўскага прыйшоў "з лёту", а праз лічаныя дні адбылася сустрэча з ім, дзе была паабяцана арганізацыйная падтрымка з боку Міністэрства. Як не сказаць і пра тое, што міністр культуры краіны Павел Латушка адным з першых наведаў новаствораную ўстанову і падтрымаў ініцыятывы па яе далейшым развіцці. Тым не менш, з райвыканкамам дыялог на тэму сумеснага міжнароднага праекта (лічы, усяго праз колькі месяцаў пасля адкрыцця вясковага клуба-музея) не завязваўся, але — завязалася перапіска.

Хто вы, Рыгор Мулявін?

Пра "парк постпесняроўскага перыяду" і мёртвыя сайты

Згадалася гэтая анекдатычная дэталі на мінулым тыдні, калі прагортаў старонкі штотыднёвага выпуску "таўштушкі" тыражнай газеты. Да тэксту пад гучнай назвай пра падзел грошай і славы "Песняроў" прыкладалася займальная схема. У ёй, відаць, меркавалася зрабіць цалкам празрыстымі і зразумелымі для чытача ўсе калізіі, што адбываліся з ансамблем з 1998 года да дзён сённяшніх.

У кожным фрагменце схемы, прысвечаным канкрэтнаму сучаснаму ансамблю-двайніку, выкарыстоўваюцца пералік з некалькіх пунктаў. Самы дзіўны з іх — "Людзі з першага складу" ў гэтым постпесняроўскім ўтварэнні. Першы ж ён і ёсць першы, ці не так? А канкрэтна — 1969 года. І калі ў выпадку з "Беларускімі песнярамі" Уладзіслаў Місевич — сапраўды музыкант "з першага саставу" "Песняроў" (нават — "Лявонаў"), дык Валерый Дайнежа, таксама аднесены да "піянераў", з тых жа сённяшніх "БП" прыйшоў у ансамбль Мулявіна ў 1977 годзе. У так званых "Песнярах" Свечкіна да "першых" прылучылі Аляксандра Віслаўскага (запрошаны ў мулявінскія "Песняры" ў 1987-м), Уладзіміра Марусіна і Віктара Малчанова ("пяснярылі" з 1993-га), а таксама чамусьці колішняга намесніка дырэктара Белдзяржанскага ансамбля Ігара Свечкіна. Што да цяперашняга Беларускага дзяржаўнага ансамбля, то ў нібыта першы склад з яго артыстаў "трапілі" Валерый Скаражонак (у сапраўднасці — мулявінскі "пясняр" "прывыў" 1998 года) і колішні гітарыст Аркадзь Іваноўскі (прыйшоў у

ансамбль гэты выступаў як "Лявоны Песняры"), ВІА "Белаежская пушча" і ў "Чувашскія песнярах" (у апошнім поўная адсутнасць "аўтэнтычных" артыстаў кампенсуецца, відаць, падвойным прозвішчам музыканта гэтага ўтварэння — Ларыёнаў-Мулявін).

Не будзем спыняцца і на тым, што фота складаў пост-"Песняроў", паддзены па стане на немаведама які год і даўно спазналі пачкаванні, дзяленні і зліянні: хоць ты выразаў фігуркі ды склейвай у патрэбныя "ансамблі"! Ды інфармацыя ўзята, відаць, з даўно "памерлых" сайтаў: многія артысты колішняга ансамбля змянілі па некалькі "каляпесняроўскіх" калектываў...

...Так, усё згаданае вышэй — дэталі, канешне ж, не першараднай важнасці (хоць дакладнасць відавочна не пашкодзіла б) ды не маюць непасрэднага дачынення да асноўнай тэмы артыкула. Хаця... Сутнасць прыведзенай сітуацыі з "Песнярамі" мне бачыцца, калі шчыра, у іншым. Увага і любоў самага шырокага кола гледачоў да феномену ансамбля пасля смерці Уладзіміра Мулявіна набыла новы віток. Ён ужо любоў да легенды, авеянай славай не аднаго дзесяцігоддзя, якую не-не — ды і хочацца на пару гадзін адрадыць і пабачыць у больш ці менш набліжаным да першапачатковага выканання выглядзе. Адсюль і рэнтабельнасць для ўсялякіх ТАА ў замежных краінах "Песнярамі" звацца...

Асобу лідара беларускага ансамбля многія супастаўляюць з постацямі Джона Ленана і Пола Макартні. І ў падобных супастаўленнях — шматліч-

— А на маёй памяці Уладзімір Георгіевіч па тэлефоне запрашаў Чэслава Нэмэна для ўдзелу ў адным са "Славянскіх базараў". І, як правіла, сам ён тэлефанаваў тым, каго ведаў асабіста, — кажа ўдава артыста Святлана Пенкіна, загадчык Музея Уладзіміра Мулявіна ў Белдзяржфілармоніі.

Што ж, ёсць чарговы факт, якога не хапала ў біяграфічным пазле!

Агучваю Святлане Аляксандраўне і ідэю праекта, народжанага ў сценах рэдакцыі газеты "Культура". У невялічкім клубе-музеі Чэслава Нэмэна ў вёсцы Старыя Васілішкі маецца салідная калекцыя фатаграфій артыста. Унутры фонду і ў Музея Уладзіміра Мулявіна. Дык чаму б не правесці абменныя выстаўкі: мулявінскую спадчыну паказаць на Гродзеншчыне, а нэмэнаўскую — у сталічнай філармоніі? Ідэя Святлане Пенкінай спадабалася.

Апаўдзень пра яе і бізнесмену, дырэктару буйнога мінскага рэкламнага агенцтва Сяргею Філіпаву. Ён акурат цяпер сканіруе і апрацоўвае рарэштныя здымкі Чэслава Нэмэна для далейшага ўключэння іх у каталог установы.

— Праект сапраўды цікавы. Каб не вазіць лішні раз здымкі, гатовы сваім коштам аддрукаваць банеры для экспазіцыйных стэндаў і дапамагчы з транспартам, — прапануе суразмоўца.

Карацей, ідэя, падаецца, "закруцілася", прынамсі — на ўзроўні ініцыятывы. "К" будзе сачыць за яе рэалізацыяй і спрыяць працэсу інфармацыйна. А цяпер, падаецца, самы час вярнуцца да тэмы, заяўленай на самым пачатку...

Савет — ці не савет?

Чым жыве сёння клуб-музей, які актыўна жадаюць падтрымліваць і развіваць сталічныя энтузіясты? Ці магчыма рэальна стварыць апякунскі савет пры ім? Паколькі начальнік аддзела Яніна Міраненка на момант здачы нумара ў друк знаходзілася ў адпачынку, па адказы на гэтыя пытанні “К” звярнулася да метадыста Раённага метадычнага цэнтра народнай творчасці аддзела культуры Шчучынскага райвыканкама Таццяны ПЯТРОВАЙ, якая курыруе развіццё сельскай установы культуры.

— Старавацішкаўскі клуб-музей як структурнае падраздзяленне аддзела культуры статуса юрыдычнай асобы не мае, таму і апякунскі савет пры ім утварыць нельга. Быў падрыхтаваны праект рашэння райвыканкама па стварэнні савета менавіта пры клубе-музеі, які на стады ўзгадненняў нам вярнулі юрысты. Таму падобны савет, атрымліваецца, мы маем права стварыць толькі пры аддзеле культуры. З іншага боку, сёння працуе мэтавы дабрачынны рахунак, куды зацікаўлення асобы могуць пералічваць сродкі на добраўпарадкаванне клуба-музея. Яго каардынаты ёсць у Інтэрнэце, мы неаднойчы агучвалі іх патэнцыйным мецэнатам.

— І сродкі паступаюць?

— Многія казалі: маўляў, толькі адкрыўце рахунак, і грошы ракой палюцца. Пакуль актыўнасць праявілі толькі... школьнікі раёна.

— І ўсё ж сама цікавае да ўстаноў культуры, якой не кожны клуб і музей могуць пахваліцца, вымагае ўнесці карэктывы ў стасункі з ініцыятыўнымі людзьмі, каб ісці ў рэчышчы і з іх прапановамі...

— Але ці варта тут стаяцца? Справа рушыць паступова. Вось распрацавалі праект фестывалю песеннай творчасці, які праходзіў бы раз на пяць гадоў. На Рэспубліканскі конкурс фестывальных праектаў дасылалі распрацоўку па фэсце, у цэнтры якога апынулася б постаць Нэмэна. Так, большасць ініцыятыў упіраецца ў сродкі, таму думаем пра падачу заяўкі на атрыманне трансгранічнага гранту. Праект для яго пакуль дапрацоўваем.

— Сяргей Філіпаў у гутарцы прыгадваў, што выходзіў з ідэяй атрымання гранту яшчэ ў час, калі ўстанова толькі адкрылася...

Справа ў тым, што замежныя музыканты папрасілі адну ноч пераначаваць у Васілішках, Старых Васілішках або, прынамсі, у Шчучыне — на зямлі, што ўзгадала Нэмэна. Але паколькі аддзел культуры шчыра сказаў, што нават на адны суткі засялення такой вялікай дэлегацыі — дваццаць сем чалавек — не мае сродкаў, я пачаў пракручваць варыянты. У гэтым становішчы для мяне як для бізнесмена стала відавочна: сродкаў, якія магчыма акумуляваць ад калег-бізнесменаў для правядзення буйнога канцэрта ў нэмэнаўскім доме (у тым ліку на вырашэнне “жыллёвага пытання”), акажацца недастаткова. Вось і пачаў прыкідваць: мо месцамі ў сваіх інтэрнатах, вядома, пры наяўнасці, дапамогуць прадпрыемствы раёна або прамысловыя гіганты вобласці?..

У сітуацыі, калі не атрымалася дамовіцца наконт правядзення аднаго канцэрта, стала зразумела: яшчэ больш складана будзе рэалізаваць цэлую праграму мерапрыемстваў, прадуманую ініцыятыўнай групай з Мінска. Улічваючы сферы, дзе праявіўся талент нашага земляка, бачылася правядзенне ў Старых Васілішках штогадовых міжнародных фестываляў музыкі, паэзіі, пле-

“А пасля мы памяркуем...”

— Апрыёры разумеючы зацікаўленасць аддзела культуры райвыканкама ў падобных імпрэзах, заставалася спадзявацца на сумесную з ім працу. Аднак наступным разам звярнуўся ўжо з прапановай весці далейшае супрацоўніцтва ў фармаце апякунскага савета пры клубе-музеі Чэслава Нэмэна, каб дапамагачь рэальна і не адчуваць сябе, даруйце, мухамі-назоламі са сваімі ідэямі. А мо сапраўды мы паспяхаліся, надта фарсіруем падзеі? Дык давайце абмяркуем, дамаўляцца! Зацвярджэнне ж палажэння аб падобнага кштату савета, па-першае, цалкам у рэчышчы дзяржаўнай культурнай палітыкі, а па-другое, у яго рамках куды прасцей прыцягваць энтузіястаў, кіраўнікоў прадпрыемстваў, бізнесменаў.

Блізу паўтара месяца доўжылася перапіска, я высылалі ўзоры дакументаў на адрас аддзела культуры. Але праз названы тэрмін, наведваюшы райвыканкам, мне прапанавалі прыцягнуць сродкі, у тым ліку і замежныя, на “развіццё культуры Шчучыншчыны”, правесці прапанаваны фестываль уласнымі сіламі, а ўжо пасля, маўляў, мы памяркуем,

Цяпер вось разважаю: урэшце, гэтая апошняя гутарка ў аддзеле культуры і сапраўды атрымалася на эмоцыях, магчыма, адбылася яна не ў самы спрыяльны час... А ў аддзеле ж працуюць сумленныя і адданыя справе людзі, якія вельмі шмат зрабілі для ўсталявання статусу клуба-музея, выдаткавалі грошы на рамонт, папаўненне фондаў, самі працавалі на суботніках. І сёння яны курыруюць і забяспечваюць усім неабходным мерапрыемствамі ў Старых Васілішках...

Дык чаму ж мы не можам прыйсці да паразумення? Мо размаўляем на розных мовах? А можа, у нас рознае стаўленне да справы? Я прывык да таго, каб на роднай зямлі трывала стаяць на нагах, але галавой быць вышэй за аблогі і бачыць канкрэтныя перспектывы. Знойдзем мы сродкі, каб прывезці беларускіх музыкантаў і гасцей з замежжа, знойдзем і апаратуру... Спадзяюся, што рэалізуем праект гэты ўжо ў бягучым годзе, як і меркавалі летась, напрыканцы жніўня — у пачатку верасня.

Карацей, як мецэнат крылы сёлета вырашыў не складаць і як мага больш людзей аб’яднаць калі не ў апякунскі савет, дык у, так бы мовіць, грамадскі арткамітэт Музея Нэмэна. Для чаго?

(НЕ)ПАРТНЁРСТВА

нэраў з удзелам мастакоў з Беларусі, Украіны, Літвы, Польшчы, чые работы маглі б пасля прадавацца з аўкцыёнаў на карысць музея... Не засталіся па-за ўвагай праграмы таксама і работы ў жалудкоўскім палацы, дагляд за магілай пісьменніцы Цёткі, што за пяць кіламетраў ад малой радзімы Нэмэна... Усе праекты падтрымка ўпраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама ў адказ на мой ліст.

ці ўключаць вас, Сяргей Анатольевіч, у склад апякунскага савета. Па праўдзе, тут ужо я ў пэўнай ступені пакрыўдзіўся, паколькі да згаданага дадалася: маўляў, вы прыезджаеце, каб зарабляць на нашых святынях...

Зарабляць, кажаце? Але на чым? Тут патрэбна пастаянна працаваць і выдаткоўваць грошы, “працаваць” ініцыятыву. Зразумейце ж, мецэнатства, апякунскі савет — не пагоны, а

Хаця б для таго, каб больш людзей даведалася пра выдатнага сына беларускай зямлі, які, да ўсяго, зрабіў і важкі ўнёсак у развіццё сусветнай рок-музыкі. Калі ёсць магчымасць здзейсніць нешта для ўвечавання памяці такой асобы, лічыце — нашага сучасніка, чаму не падтрымаць ініцыятыву і прадстаўнікам бізнесу? Не складана ж прыехаць, скасіць траву, сабраць яблыкі з нэмэнаўскага саду, якія ў сезон літаральна валяцца з дрэў ды проста ў кошык. Прыедзьце, паглядзіце: там сапраўды цудоўна! А захочаце — падтрымайце: скажам, далейшыя рамонтныя работы, на якія патрэбны грошы.

Мо варта для спрашчэння атрымання фінансавай дапамогі стварыць мэтавы рахунак дома-музея? Так, пакуль існуе мэтавы дабрачынны рахунак аддзела культуры, але, скажам, для многіх патэнцыйных замежных спрыяльнікаў важна пералічваць грошы менавіта адрасна: на імя Музея Чэслава Нэмэна. А можа, варта падумаць пра варыянт мясцовага дабрачыннага фонду, як, скажам, зрабілі ў Смаргоні? Я гатовы ўнесці грошы на яго пачатковы капітал.

Урэшце, падтрымка такая — прэстыж! Ці не гонар для кампаніі і важкі пункт у ейным CV паліграфічная прадукцыя ўстановы, што пасля павязуць з сабой турысты з усёй Беларусі і замежных краін? Кіраўнік “Беларускага відацэнтра” Юрый Ігруша прапануе ініцыяваць стварэнне яшчэ аднаго дакументальнага фільма пра Нэмэна з улікам адшуканых за апошнія гады матэрыялаў. Пётр Ялфімаў, які ў свой час узяў Гран-пры з “Дзіўным тым светам” на “Славянскім базары ў Віцебску”, рыхтуе праграму з песень артыста. Ёсць тыя, хто вырашае пытанні з урэгуляваннем аўтарскіх правоў, каб выпусціць дыск з песнямі Нэмэна на айчынным лэйбле. Магу назваць, прынамсі, некалькі турфірм, што гатовы ўключыць у маршрут “Навагрудак — Гродна — Ліда — Жалудок” і наведанне музея для айчынных ды замежных груп.

Вядома, вельмі хочацца, каб мы працягвалі актыўную супрацу з аддзелам культуры райвыканкама ўсё ж у фармаце апякунскага савета: гэта сталася б, на маю думку, годным рэчышчам для ініцыятыў. Аказваючы падтрымку, бізнесменам (тут, мяркую, выкажу думку большасці патэнцыйных мецэнатаў) хочацца дзейнічаць у прававой прасторы...

Вядома, вельмі хочацца, каб мы працягвалі актыўную супрацу з аддзелам культуры райвыканкама ўсё ж у фармаце апякунскага савета: гэта сталася б, на маю думку, годным рэчышчам для ініцыятыў. Аказваючы падтрымку, бізнесменам (тут, мяркую, выкажу думку большасці патэнцыйных мецэнатаў) хочацца дзейнічаць у прававой прасторы...

грамадская нагрузка, грамадскі абавязак. Падаецца, за два з паловай гады мая мецэнатская дзейнасць і ўдзел актывістаў з Мінска былі скіраваны на тое, каб імя Чэслава Нэмэна стала брэндам Шчучынскага раёна ў прыватнасці, беларускім брэндам наогул. І, зноў жа, паўстае праблема неканструктыўнага ўзаемадзеяння мясцовай улады з бізнесменамі: маўляў, сродкаў у вас — дастаткова, дапамагайце нам — і ўсё. Ды прадпрымальніку ж грошы таксама не з неба валяцца. Ён падтрымлівае, калі яго просяць, або калі тое — яго ініцыятыва.

І яшчэ. Слова дзелавога чалавека трэба трымаць. Тут справа — у рэнамэ. Хтосьці скажа, што тыя запрашэнні аказаліся маёй уласнай ініцыятывай. Так, але зроблены яны былі з мэтай прыцягнення ўвагі, сродкаў, нарэшце, турыстаў у музей. Хіба гэта ўсё не на карысць справе?

Пункт з CV мецэната ў прававой прасторы

— Спадзяюся, усё задуманае здзейсніцца. Але... відаць, пазней, — кажа Сяргей Філіпаў. — Пасля той гутаркі ў аддзеле культуры райвыканкама (адбылася яна ўвосень) я ўзяў тайм-аўт у сваіх афіцыйных стасунках з кіраўніцтвам сферы культуры Шчучыншчыны. Але сам клуб-музей наведваў, проста не афішыраваў прыватныя відзіты разам з іншымі мінчанамі.

Простая мова

“Райвыканкам гатовы да дыялога з мецэнатамі. Прыезджайце!”

Мы звязаліся са старшынёй Шчучынскага райвыканкама Сяргеем УШКЕВІЧАМ. Якая ж пазіцыя мясцовай улады ў адносінах да мецэнатаў, што ўжо цяпер практычна дапамагаюць клубу-музею Чэслава Нэмэна? Як, на думку кіраўніка раёна, перавесці ўзаемадзеянне мясцовай улады і сталічных энтузіястаў у дзейснае рэчышча?

— Дом-музей — створаны, ён працуе на балансе аддзела культуры. Там ёсць чалавек, які вядзе яго працу. Установа мае фінансавую падтрымку райвыканкама, —азначыў Сяргей Іосіфавіч. — А каб акрэсліць, што дакладна прапануюць мецэнаты, каб не ішла дэструктыўная размова, няхай яны прыезджаюць да нас — будзем весці нармальныя перамовы, працаваць з імі. Райвыканкам адкрыты і гатовы да канструктыўнага дыялога.

— Агучце рэзюмэ яшчэ раз.

— ЦБУ № 424 філіяла № 400 ГАУ ААТ “АСБ “Беларусбанк” код 752, горад Шчучын, вуліца Чырвонаармейская, 5. Нумар рахунку — 3642527002193; мэта — рамонтна-аднаўленчыя работы дома Чэслава Нэмэна (капітальны, бягучы, касметычны рамонт будынка), добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі.

— Сказанае датычыцца, у асноўным, фінансавага складніка. А стварэнне апякунскага савета змагло б акумуляваць ініцыятыву. Партнёры адчувалі б стымул далучыцца да праекта, а пасля статус абавязваў бы прымаць у справе чыныя ўдзел...

— Рэзкай неабходнасці ствараць апякунскі савет аддзел не бачыць. Аддзел заўжды імкнецца аператыўна адгукацца на ініцыятыву. Урэшце, з цягам часу нельга выключыць магчымасці стварэння савета або пры клубе-музеі, або ў нейкім іншым фармаце. Зрэшты, усе зацікаўленыя асобы ідуць на кантакт, праблема — абмяркоўваюцца. А савет дзеля савета... Скажам, маем добрыя стасункі з мінскай групай: Вера Савіна і Сяргей Філіпаў перадалі ва ўстанову піяніна ды іншыя каштоўныя экстанаты, а таксама камп’ютар. Наша ААТ “Васілішкі” дапамагае ў добраўпарадкаванні тэрыторыі, у правядзенні мерапрыемстваў...

Пра Чэслава Нэмэна не так ужо і шмат пішуць у Інтэрнэце, ды ў Байнэце ў прыватнасці, а талент яго ўзгаданы Беларуссю, вось тут, за 200 кіламетраў ад Мінска. Не было б у якасці стартывай пляцоўкі нашай зямлі, мне здаецца, — не з’явіўся б такі непаўторны феномен усходнеславянскай культуры — Чэслаў Нэмэн, чыя постаць у XX стагоддзі — нароўні з тымі выдатнымі імёнамі беларусаў і ўраджэнцаў нашай зямлі, што сталі асабовымі ў назвах мясцовага, гарадоў, вуліц па ўсім свеце. І цудоўна, што пра імя гэтае цяпер узгадвае не толькі мясцовая ўлада і не выключна да пэўнай даты, але і бізнесмены, інтэлігенцыя па-за межамі асобна ўзятга раёна. Спадзяёмся, і наш матэрыял стане невылікай, але перадумовай да таго, каб не спрацаваў закон фізікі, паводле якога аднолькава зараджаныя элементы адштурхоўваюць адзін аднаго. А менавіта ініцыятыва і арыентацыя на канчатковую мэта партнёрства, шляхі да якіх, у кожным выпадку, — індывідуальныя, дазваляюць спадзявацца: патэнцыял вольнага ў канкрэтныя справы.

Матэрыялы развароту падрыхтаваў Сяргей ТРАФІЛАЎ

— Як стала вядома з прадстаўленага на сайце UNESCO прэс-кампіюне, бліжэйшым часам будзе адбывацца правядзенне пэдагагічнай рэформы гэтай уплывовай арганізацыі. Хацелася б даведацца, у чым яе сутнасць?

— Якімі б ні былі рэформы, прыярэтныя напрамкі дзейнасці арганізацыі, скіраваныя на падтрымку адукацыі, культуры, навукі, будучы і надалей развівацца ды падтрымлівацца. Справа ў тым, што арганізацыя апынулася ў даволі складанай фінансавай сітуацыі, а таму з гэтай, і не толькі, прычыны нейкім чынам неабходна яе рэфармаваць. Генеральны дырэктар Ірына Бокава яшчэ раней задумала змены, у першую чаргу — дзейнасці сакратарыята арганізацыі, накіраваныя на больш эфектыўную работу UNESCO. Цяпер выдаткі будуць ісці галоўным чынам на праграмную дзейнасць, а не на адміністратывую. У сваім выступленні на сесіі я падкрэсліў, што трэба падтрымліваць кірункі дзейнасці арганізацыі, запатрабаваныя ва ўсіх краінах свету, і адмовіцца ад тых, якія страцілі сваю актуальнасць.

Літаральна колькі дзён таму ў Парыжы скончылася чарговая, 189-я, сесія Выканаўчага савета UNESCO, удзел у якой прымаў і наша краіна. Тое зусім не выпадкова, паколькі Беларусь з'яўляецца членам аднаго з кіруючых органаў UNESCO. Да таго ж, шэраг пытанняў, што разглядаліся на сесіі, маюць важнае значэнне для далейшага развіцця айчынай культуры і навукі. Па падрабязнасці вынікаў сесіі, як і абяцалі, мы звярнуліся да кіраўніка беларускай дэлегацыі, Старшыні Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах UNESCO, паста па асобых даручэннях Міністэрства замежных спраў нашай краіны Уладзіміра ШЧАСНАГА.

— Па дадзеным пункце адзначу функцыянаванне праграмы "Памяць свету". У гэты сусветны рэстэр быў уключаны наш сумесны з Польшчай, Украінай і Літвой праект "Віртуальная рэканструкцыя бібліятэкі і архіва Радзівілаў". Ды і надалей плануем рабіць захад, каб і іншыя элементы нацыянальнай навуковай спадчыны былі ўключаны ў "Памяць свету". Акрамя таго, ажыццяўляюцца праекты па захаванні біяразнастайнасці. У прыватнасці, будзе працягвацца наш праект на Палессі. Гэта стварэнне экалагічных калідораў, у тым ліку дзякуючы нядаўна падпісанаму, пры садзейнічанні Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Беларусі, з калегамі з краін-суседкаў пагадненню аб стварэнні біясфернага рэзервата "Заходняга Палесся".

— Якія праекты ў сферы культуры найбліжэйшай будучыні мяркуюцца ажыццяўляць пры фінансавай падтрымцы UNESCO ў нашай краіне?

— Літаральна днямі завяршаецца праект па выданні серыі кампакт-дыскаў — своеасаблівай анталогіі музыкі

Беларусі XVII—XX стст., што будзе прэзентавана ў красавіку. На 13 дысках, упершыню ў нашай краіне, падрабязна прадстаўлена музыка айчынных кампазітараў. Акрамя таго, мы падалі заяўкі на разнастайныя праекты на наступныя два гады. І спадзяюся, што большасць з іх будзе падтрымана, нягледзячы на складаную фінансавую сітуацыю ў арганізацыі. У першую чаргу, гэта мерапрыемствы, звязаныя з юбілеем Полацка. У прыватнасці, мы плануем арганізаваць выстаўку, прысвечаную дадзенай падзеі, у штаб-кватэры UNESCO ў Парыжы восенню гэтага года і правесці міжнародную канферэнцыю ў самім Полацку. Налета плануем аказаць дапамогу, у тым ліку фінансавую, XVI Міжнароднаму кангрэсу славістаў, які адбудзецца ў Мінску.

Сярод заявак, што яшчэ будуць разглядацца, можна адзначыць стварэнне віртуальнага Збору літаратурнай спадчыны Юзафа Крашэўскага — аўтара соцыяльна-раману і нарысаў, шэраг з якіх прысвечаны нашай гісторыі. Не менш цікавыя праекты "Філасофская спадчына Беларусі праз мову мастацтва", а таксама "Культурная спадчына этнічных супольнасцей Беларусі", што прадуладжвае стварэнне турмаршрутаў.

— Думаецца, гэтыя праекты, калі і не атрымаюць фінансаванне з боку UNESCO, усё адно на месцах будуць ажыццяўляцца...

— Безумоўна, тым больш, UNESCO з'яўляецца каталізатарам. Дапамога гэтай арганізацыі не столькі фінансавая, колькі іміджавая. А таму, калі гэтая ўплывовая арганізацыя звяртае на той або іншы праект увагу, гэта падкрэслівае значнасць справы. Адрознівае з большым п'етэтам пачынае ставіцца да праекта мясцовая ўлада...

Кастусь АНТАНОВІЧ
Фота аўтара

Каталізатар эфектыўнасці

Якія нашы праекты прадставяць у Парыжы?

— Якія ж, на вашу думку, кірункі дзейнасці UNESCO маюць патрэбу ў падтрымцы?

— Калі ўзяць, да прыкладу, сферу адукацыі, то для нашай краіны актуальная праблема інтэравання адукацыі і навукі. Не так даўно ў нашых ВНУ былі створаны некалькі кафедр UNESCO, што мусыць скіроўваць студэнтаў на навуковую працу, асабліва — у галіне прыродазнаўчых навук, да якіх апошнім часам зніжаецца цікавасць з боку моладзі. Іншы напрамак, што мае для нашай краіны інтарэс, — гэта прафесійна-тэхнічная адукацыя. Мы захавалі гэтую сістэму і нават самі можам падзяліцца вопытам.

У галіне культуры прыярэтным з'яўляецца напрамак дзейнасці па захаванні гісторыка-культурнай спадчыны, але ўжо трохі ў іншым ракурсе. Яшчэ нядаўна асноўная размова гісторыкаў, прадстаўнікоў органаў улады вялася пра аднаўленне, рэстаўрацыю помнікаў архітэктуры, але ніхто не думаў, што з імі рабіць далей. Не было добрага гаспадарчага падыходу, і тыя ж адрэстаўраваныя аб'екты пачыналі прыходзіць у заняпад нанова. Гэтая тэндэнцыя аказалася характэрнай для пераважнай большасці краін свету.

Сёння ж актуальнае выкарыстанне гісторыка-культурнай спадчыны ў мэтах устойлівага развіцця. Калі казаць пра сесію, то цяпер адзін з галоўных напрамкаў UNESCO — выкарыстоўваць аб'екты, уключаныя ў Спіс сусветнай спадчыны, для эканамічнага, сацыяльнага і культурнага развіцця рэгіёна.

Прыемна адзначыць, што па гэтым пытанні ў Нясвіжы ў маі пройдзе міжнародны семінар, які будзе называцца "Захаванне і выкарыстанне аб'ектаў сусветнай спадчыны ў мэтах устойлівага развіцця" з удзелам экспертаў высокага ўзроўню і прадстаўнікоў адміністрацый аб'ектаў з нашага рэгіёна Еўропы. Плануецца разгледзець на прыкладзе Нясвіжскага палацава-паркавага ансамбля, як выкарыстоўваць унікальныя аб'екты, не ствараючы пагрозу для яго захавання.

— Вы закранулі тэму Спіса сусветнай спадчыны UNESCO. Наколькі ведаю, зараз працэс уключэння аб'ектаў у гэты прадстаўнічы рэ-

естр істотна замарудзіўся. У выніку тыя аб'екты, што ўжо працяглы час прэтэндуюць на дадзены статус у нашай краіне, не могуць туды трапіць. Гэта, у тым ліку, і полацкія архітэктурныя перліны — Сафійскі сабор і Спаса-Праабражэнская царква...

— Сапраўды, цяпер адбор у гэтым плане — вельмі жорсткі, бо многія краіны заяўляюць, што лепш надаваць больш увагі захаванню ўжо прынятых у Спіс аб'ектаў, чым уключаць туды новыя. Наша краіна з такой пазіцыяй катэгарычна не згодная, паколькі Спіс сусветнай спадчыны UNESCO — гэта не нейкі элітарны клуб. Галоўная яго мэта — стрыяць захаванню значных аб'ектаў гісторыі, і калі ўключэнне таго або іншага будынка ў Спіс паспрыяе, хоць у нейкай ступені, яго выратаванню, то якія яшчэ могуць быць дыскусіі на гэты конт?!

Што да нашай краіны, то ў першую чаргу варта засяродзіць увагу на захаванні нематэрыяльнай спадчыны. Так, мы ўжо атрымалі фінансавую падтрымку UNESCO на стварэнне спіса рэальна існуючых элементаў нематэрыяльнай спадчыны Беларусі. На гэтыя фродкі спецыялісты будуць фарміраваць адмысловую базу даных, партал у Інтэрнэце, рабіць захад па вывучэнні людзей — носьбітаў нематэрыяльнай спадчыны.

Што да Полацка, то, як вядома, ужо было падрыхтавана дасье па ўключэнні аб'ектаў гэтага старажытнага горада ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO — "Матэрыяльнае ўвасабленне духоўнай спадчыны Ефрасінні Полацкай". Аднак, на жаль, атрымалі не вельмі станоўчую рэцэнзію з боку ICOMOS. Але апускаць рукі не варта. Наадварот, цяпер трэба дапрацаваць дасье, у першую чаргу — праз падару аб'ектаў горада як унікальных з'яў на тэрыторыі ўсёй Еўропы. Перакананы, што, хоць трапіць у Спіс вельмі цяжка, у нашай краіны ёсць яшчэ аб'екты, якія варта ўключэння, і ў будучым яны будуць вылучацца. Галоўнае — каб была ініцыятыва на месцах.

— Хочацца запытацца і пра навуковыя праекты, што падтрымлівае UNESCO. У якой ступені яны маюць дачыненне да нашай краіны?

3 пасяджэння калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Танчыць. Ад сівой даўніны

14 сакавіка ў Камернай зале Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь адбылося чарговае пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры. На парадак дня былі вынесены два пытанні: "Аб прадухіленні парушэнняў заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны" і "Аб праблемах развіцця харэаграфічнага мастацтва ў Рэспубліцы Беларусь". Абодва палягаюць у выключна праблемным полі. Натуральна, гэтая акалічнасць і паўплывала на дынаміку, канкрэтыку ды выніковасць і пасяджэння, і калегіяльнага рашэння. Вобразна кажучы, танчыць у самых паскораных рытмах даводзілася не ад печы, а ад ступені захаванасці сівой даўніны.

За разбурэнне помніка — да адказнасці

Яшчэ адна сімптаматычная адметнасць: на пасяджэнні прысутнічалі не толькі начальнікі ўпраўленняў культуры аблвыканкамаў і Мінгарвыканкама, кіраўнікі рэспубліканскіх устаноў і работнікі міністэрскага апарата, але і прадстаўнікі Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь. І думка, што за разбурэнне помніка, які знаходзіцца пад аховай дзяржавы, неабходна ўзбуджаць крымінальную справу, гучала з самых розных вуснаў як кіраўніцтва да неадкладнага дзеяння. Маўляў, у адваротным выпадку так і не здолеем пакінуць спадкаемцам у годным выглядзе тое, што дасталася нам ад пращураў. Як паказала пракурорская праверка, двойчы праведзеная за апошнія гады, хібаў у справе захавання спадчыны — недаравальна шмат.

Міністр культуры краіны Павел Латушка адзначыў тое, што парушэнні заканадаўства ў названай сферы ледзь не сталіся нормай. У многіх раёнах яшчэ няма дакументаў па ўліку гісторыка-культурных каштоўнасцей, на аб'ектах адсутнічаюць ахоўныя дошкі, не створаны зоны аховы. Амаль ва ўсіх рэгіёнах археалагічныя аб'екты не ўнесены ў карты землекарыстання. У выніку бяздзейнасці ўладальнікаў спадчыны пэўныя помнікі нават не законсерваваны і няўхільна разбураюцца. Наспеў

час стварэння незалежнай структуры — дзяржаўнай інспекцыі па ахове нашай даўніны.

Начальнік упраўлення па наглядзе за выкананнем заканадаўства і законнасцю прававых актаў Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь Павел Радзіёнаў агучыў яркавыя выпадкі такіх парушэнняў, пераканаўшы, што далёка па такіх прыклады ехаць не варта — іх і ў сталіцы хапае. Да прыкладу, з дома-помніка па вуліцы Раманаўская Слабада, 3 зыхароў выселілі, будынак аддалі ў арэнду камерцыйнай структуры, але за сем гадоў узровень яго зношанасці павялічыўся з 60 да 90 працэнтаў; нехайна выглядаюць некаторыя фасады на галоўным мінскім праспекце; літаральна развальваюцца будынкі па вуліцы Рэвалюцыйнай...

І справа — не толькі ў эканамічным складніку праблемы (аб'екты даводзіцца перадаваць іншым уласнікам па зніжаным кошыце), але і ў маральным: спадчына — набытак нацыянальны, і з часам гэты статус набывае ўсё большую важкасць. Таму вердыкт Генпракуратуры наступны: неразваротлівасць мясцовых улад, і не толькі сталічных, — ганебная. У льеўскім раёне, да прыкладу, сядзіба Умястоўскіх знаходзіцца на балансе сельсагаспадарчага прадпрыемства, якому, па словах Паўла Радзіёнава, ніякай справы няма да захавання ўнікальнай гістарычна-архітэктурнай цікавосткі. А патрэбны менавіта сумес-

ныя ды сістэмныя намаганні. Тым не менш, не ва ўсіх рэгіёнах ёсць адпаведныя праграмы дзеяння. Пра які стан законнасці тады можна весці гаворку?

Адмоўных прыкладаў хапала і ў выступленні начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Ігара Чарняўскага. Тым не менш, міністр культуры канстатаваў: у праўленню не хапае жорсткасці, таму матэрыялы праверак накіроўваць трэба ў пракуратуру.

У ходзе абмеркавання праблемы, у якім прынялі ўдзел усе кіраўнікі ўпраўленняў культуры аблвыканкамаў і Мінгарвыканкама, было знойдзена альтэрнатыўнае выйсце з праблемы пад назвай "ахоўныя дошкі". Вырашана вырабляць іх уласнымі сіламі: у школьных майстэрнях. Такім чынам і грошы можна эканоміць, і дзятву да высакароднай справы прыцягнуць... А начальнік ўпраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец прапанаваў правесці чарговую Навукова-метадычную раду па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры ў Горках, дзе ёсць верагоднасць выключэння з Дзяржспіса каштоўнасцей некалькіх аб'ектаў.

Яўген РАГІН

Пра пытанні развіцця харэаграфіі, якія абмяркоўваліся пад час калегіі, чытайце на стар. 8.

Хіба толькі тым, што сёння большасць аўтараў — дзяўчаты, сярод якіх сустракаюцца вельмі таленавітыя графікі, жывапісцы ды прыкладнікі. Як і летась, на выстаўцы ёсць нейкі сімвал плюралізму, калі побач працуюць і "чыстыя" рэалісты, у асноўным у жанрах пейзажа і нацюрморту, і шукальнікі сучаснай мовы ў мастацтве лічбавага друку (К.Кулацкая, В.Паўлава), і прадстаўнікі "ілюзорнага дэкаратывізму" (трыпціх "Аскепкі" А.Кашляк), і прыхільнікі сацыяльнага пафасу, што гучыць, да прыкладу, у інсталляцыі А.Кудрашова, у графічных кампазіцыях А.Жыткевіча "Умяшалніцтва" і "Дасле-

і шкле, але іх, характэрных для ўсякіх аналагічных маладзёжных экспазіцый, тут, на дзіва, мала. Ёсць і пахвальнае імкненне да фальклорна-стылізатарскіх пошукаў, як гэта робіць у сваім жывапісе Г.Іванова або Д.Кавалько ў нацюрморце "Кветкі". Шмат чаго ёсць...

Але не буду далей працягваць каталожны пералік маладых аўтараў ды іхніх твораў. Іх шмат. Толькі, на жаль, не магу падлічыць, колькі мастакоў з рэгіёнаў прынялі ўдзел у выстаўцы, бо на шылдачках нічога пра гэта не гаворыцца. А пад некаторымі работамі наогул няма ніякіх адзнак. Напрыклад, стаў "невядомым"

і прыхільнікаў. Менавіта адтуль, з той эпохі "буры і націску", выйшлі М.Селяшчук і У.Савіч, У.Тоўсцік і Г.Скрыпнічэнка, З.Літвінава і браты Ф. ды І. Кашкурэвічы, А.Родзін і Л.Русава, А.Кузняцоў і М.Бушчык, Г.Гаравая і Т.Сакалова ды шмат іншых імёнаў, якія потым сталі асновай новага сучаснага беларускага мастацтва.

Сёння — поўны штэль у адносінах да маладых. Маўчаць СМІ, шырокія, не кулурныя, абмеркаванні выставак ужо даўно не праводзяцца, ды і адпаведнай рэкламы ў горадзе такіх выставак, як і каталогаў, таксама няма. Затое на кожным кроку, на кожнай тумбе цудоўныя маляўнічыя

Спачатку была... Літара?

Гусоўскі, іерогліфы ды інспіраваны метал

7 сакавіка ў Палацы мастацтва распачала працу VI Рэспубліканская выстаўка шрыфта і каліграфіі "Літ-арт". Наведвальнікаў тут сустракае сімвалічны ў Год кнігі персанаж — Кніжны чалавек — і вялізная кампазіцыя з металу ў выглядзе літар. Выстаўка сапраўды атрыма-лася рэспубліканскай не намінальна: тут прадстаўлены мастакі амаль з усёй Беларусі і нават кітайскі госць — Лі Цзо.

Зразумела, з кожным годам свайго правядзення рэспубліканская выстаўка становіцца ўсё больш важнай, ды ўдзел у ёй надае ўсё большы прэстыж творцам. Урэшце, дзе, як не тут, могуць быць прадстаўлены амаль усе пакаленні айчынных мастакоў, дызайнераў і каліграфістаў? Ды і з ростам колькасці прэзентаваных работ немагчыма ўявіць, што першыя "Літ-арты" праходзілі ў камерных залах Музея сучаснага мастацтва. Нават вялікага другога паверха

архітэктурнага алфавіту Антона Баранава, канструктывісцкіх плакатаў Руслана Найдзіна, графічна багатых жартаўліва-футурыстычных работ Кацярыны Бушук, амаль цалкам пабудаваных на гульні разнастайных фактур Уладзіміра Ця-

П.Семчанка. З трыпціха "Gua vazis".

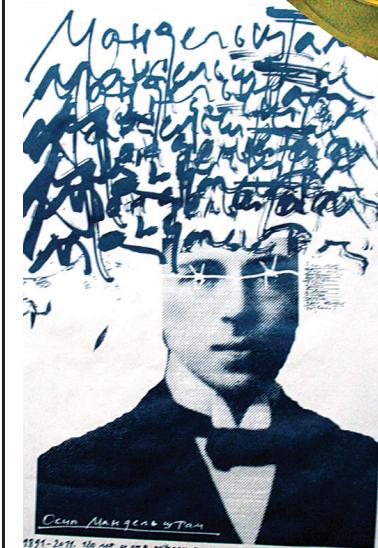
рэнцьева і добра вядомых тэатралам, зробленых з вялікай увагай да кожнай лініі, плакатах Юрыя Тарэева.

Работы ж акварэліста Вячаслава Паўлаўца нагадваюць вынікі дынамічных медытацый: тут перш за ўсё бачная свабода рукі і думкі. Майстар кніжнага дызайну Аляксандр Кулажэнка прысвяціў серыю сваіх плакатаў "вечнаму" гораду Рыму. Дарэчы, у экспазіцыі шмат работ, што прадстаўляюць класічную кніжную графіку.

Тут перш за ўсё варта згадаць серыю Юрыя Якавенкі "Alphabet", а таксама выкананыя ў класічнай тэхніцы творы Міколы Купавы, натхнёныя кніжнай спадчынай Францыска Скарыны, ды інтэрпрэтацыі "Песні пра збру" Міколы Гусоўскага аўтарства Сяргея Пісарэнкі.

Не абышлося і без ўжо традыцыйнай у гэтым выставачным годзе ўсходняй каліграфіі: прадстаўлены работы як этнічнага носьбіта гэтай культуры — вершы Лі Цзо (нагадаем, яго персанальнае выстаўка працавала ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пару месяцаў таму), — так і айчыннага інтэрпрэтатара старажытнай традыцыі — серыя твораў Алега Усціноўча.

Ф.А.

Ю.Тарэў. В.Мандэльштам. 120 гадоў з дня нараджэння.

Палаца становіцца ўжо замала: работы размешчаны вельмі шчыльна.

У выставачнай прасторы знайшлося месца для класічнай еўрапейскай каліграфіі, за якую перш за ўсё "адказвае" яе беларускі класік — Павел Семчанка (дарэчы, напэўна больш за палову ўдзельнікаў выстаўкі — ягоньня вучні), што гэтым разам прадставіў творы, зробленыя з металу. І яны не згубілі адчування лёгкага ўзмаху пяра. Ураджаюць і сучасныя "лічбавыя" тыпаграфічныя кампазіцыі, выкананыя ў разнастайных стылях. Яны амаль поўнаццо ахопліваюць галіну айчыннага графічнага дызайну ад жартоўных, пабудаваных на парадаксальнасці, работ Уладзіміра Цэслера і

Фрагмент экспазіцыі.

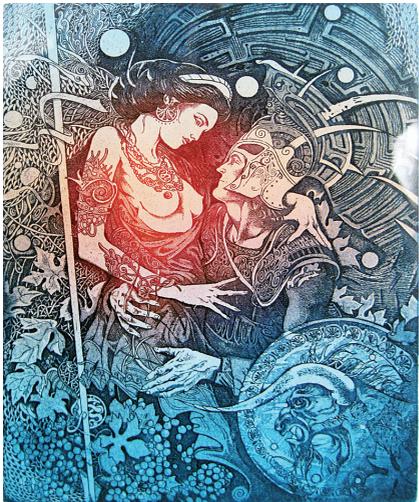
Мінуў год з часу, калі адбылася выстаўка "Маладзёжная-2011". Тады яна мне падалася даволі трывіяльнай, з адсутнасцю "энергетычнага фарміравання экспазіцыі". А што ж цяпер, калі ў тым жа Палацы мастацтва і ў тых жа залах працуе чарговая "Маладзёжная"? Адрознівацца ад канцэртнага бачання свету, па свежых пошуках вобразна-выяўленчых сродкаў яна, на жаль, мала чым адрозніваецца ад мінулагадняй.

Т.Потварава. "Мне сніцца горад..."

Каму — Эльдарада, каму — поўны штэль

"Маладзёжная-2012": c'est la vie...

У.Квартальны. "Цэзей і Алена".

даване", у палатне А.Губарава "НЛП" ці "Мадонна без немаўляці" В.Крупскай. Ёсць тут шматслойная метафара (дыптых "Вандроўка" Д.Бунеевай, скульптура "Гукі" С.Караевай) і дзёрзкая поза ("Толік" Р.Сяргеева, "Танга № 5" А.Балдакова), адкрыты сімвалізм (палотны "Сожскі матыль" і "Рух чарапахі" Г.Отчыка, "У ракавінцы" І.Дударавай), сумны сарказм, спроба даследаваць сваё "Я" (дыптых У.Грамовіча "Па-дарожжа") і рамонтны колерарытміка ("Мне сніцца горад..." Т.Патваравай, "З гісторыі браслаўскіх азёраў" В.Богдана). Адчуваецца на выстаўцы гармонія сучаснай пластыкі ("Івянецкая мелодыя" Я.Ярэўскай "а-ля Селяшчук") і поўны сыход у старадаўнія тэмы і сюжэты, аж да біблейскіх (скажам, "Сон Іякава" А.Карпянкава, цікавыя маленькія каляровыя афорты У.Квартальнага да старажытнагрэчаскіх сюжэтаў; І.Саўрыцкую і А.Еўдакіменка, кожную па-свойму, асабліва прыцягвае міф пра "Выкраданне Еўропы"), а ёсць і проста творы "пастановачныя", на ўзроўні вучэбна-студэнцкіх заданняў. Прысутнічаюць і чыста абстрактныя работы (А.Вайцхоўскі, А.Балдакоў), штосьці "авангарднае" — у скульптуры, кераміцы

Г.Іванова. "Чароўны капялюш".

аўтар карціны "Дубок" (мо гэта У.Сайко?) і яшчэ аўтар пяці керамічных кампазіцый у зале ДПМ.

Але зараз не пра тое гаворка. Хачу сказаць вось што. Пакуль пакаленне сённяшняй моладзі не можа выбудаваць у поўнай меры свае быццёвыя ідэалы (мо іх наогул няма?), свае мары, роздумы, сваё бачанне свету і сябе ў гэтым свеце. Калісьці, у 1960 — 70-я гады, творы маладых прыцягвалі ўсеагульную ўвагу. Помніцца, іхнія работы выклікалі часам самую бурную палеміку. Творы маладых "парушалінікаў спакою" то "са скрыпам" прымалі, то адмаўлялі, але яны, бясспрэчна, хвалявалі ўсіх: і працыві-

афішы заклікаюць нас на чарговы канцэрт або спектакль заездных "зорак", для якіх Беларусь бачыцца сапраўдным Эльдарада, дзе можна нібыта лёгка напоўніць свае кішэні. А вось што да нашых дасягненняў (а яны — ёсць!) у прасторы выяўленчай культуры, дык хто пра іх ведае, акрамя вузкіх спецыялістаў? Канешне, на ўсё ёсць свае прычыны, аб'ектыўныя ў тым ліку. Як кажуць, c'est la vie... Але ўсё ж хацелася б разабрацца ў тых шляхадарогах, па якіх крочыць сучасная наша моладзь.

Восенню плануецца правядзенне грандыёзнай Усебеларускай выстаўкі сучаснага выяўленчага мастацтва. І я думаю: што, да прыкладу, можна было б туды ўзяць, скажам, з дзвюх апошніх рэспубліканскіх маладзёжных выставак 2011 — 2012 гадоў? Пытанне — складанае. З іншага боку, ведаю, што магло б увайсці ў тую экспазіцыю з іншай выстаўкі, якая паралельна з маладзёжнай экспануецца ў тым жа Палацы мастацтва і прысвечана каліграфіі. Не хачу іх параўноўваць, але і самі творы, і сама экспазіцыя з цудоўнымі інсталляцыямі ды перформансам зроблены, без перабольшання, на сапраўдным еўрапейскім узроўні.

Але — адно я ведаю: нашай яшчэ не "загартаванай" у мастакоўскіх "баях" моладзі трэба дапамагчы — і з боку дзяржавы, і з боку творчага саюза ды Акадэміі мастацтваў, і з боку прэсы ды тэлебачання, крытыкаў і мастацтвазнаўцаў. І, думаю, ужо настала пытанне пра арганізацыю напрыканцы бягучага года Рэспубліканскай канферэнцыі па праблемах сённяшняга жыцця маладых беларускіх мастакоў.

Б.К.

С.Караева. "Гукі".

Увага! Гістарычны момант: у адзін дзень на розных сцэнах сышліся прэм'еры і новыя выкананні твораў беларускіх кампазітараў XX — XXI стагоддзяў.

Дзякуючы галоўнаму дырыжору і мастацкаму кіраўніку Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі Аляксандру Анісімаву і маладым музыкантам — студэнтам Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, новую трактоўку набылі 2-і цымбальны канцэрт Дзмітрыя Смольскага і "Троіцкія фрэскі" Галіны Гарэлавай. Дарэчы, менавіта гэты дырыжор колькі гадоў таму быў "першаадкрыццём" музычнага "фрэнскалісу" кампазітара. Тагачасныя салісты Яўген Лятэ і Дзмітрый Макаравіч надалі праграмнаму Канцэрту для двюх труб фі-

Мікалая Бярдзяева, асабліва — яго кнігі "Сэнс творчасці" і "Сэнс гісторыі", эпіграфам да сімфоніі ўзяў ягоныя словы: "Дзясятую ў імгненні вечнасць застаецца назаўжды... Але мы самі выпадаем з імгнення вечнасці і зноў уступаем у час..."

Эпіграф, занатаваны ў партытуры, не быў агучаны вядучай, не трапіў ён і ў тэкст праграмы. Можна, усё гэта таксама аказалася — "да лепшага"? Бо складаныя, на першы погляд, развагі кампазітара пра феномен гукавой матэрыі выліліся, як гэта заўсёды бывае ў Вячаслава Кузняцова, у надзвычай стройную канцэпцыю, поўную, што асабліва важна, зачаравана-прыгожай музыкі. Атрымалася вельмі стыльнае, бездакорна вытрыманае, ажно да класічнасці, палатна — тая папраўдзе найвышэйшая прастата, якой дасягаюць толькі рэдкія сталыя майстры.

"Энцыклапедыі тонаў"

Сімфонія — праз чатыры гады, або Што трэба знайсці перад прэм'ерай?

ласофскае аснованне. Цяперашнія трубацы — Антон Мацвееў і Дзмітрый Касцюшка — у той жа самай музыцы знайшлі светлыя вобразы дзяцінства, блізкія калядным казкам.

"Музнумералогія"

Культурна-эсэ, безумоўна, стала 4-я сімфонія Вячаслава Кузняцова, напісаная ў чатырох частках без перапынку, якая чакала свайго выканання "ўсяго толькі" чатыры гады — па цяперашніх мерках, не так ужо і доўга. А ўзгадваючы даўнюю прагу кампазітара да сімвалікі лічбаў, "чацвёркаваць" увогуле можна назваць "неад'емнай часткай" твора. Сімвал Боскай творчасці і гармоніі з прыродай (поры года, часткі сутак, прыродныя стыхіі, напрамкі свету — усіх па чатыры), гэтая лічба, паводле нумералогіі, азначае павольны, з перадоленнем пераход, але няўхільны прагрэс. І сімфонія — таму пацверджаннем: гэта, безумоўна, вялікі крок наперад для ўсяго нацыянальнага і нават сусветнага сімфанізму.

Можна, і сапраўды дапамагла "чацвёрка"? Жарты жартамі, а тое, што сімфонія "адляжалася" праславілася чатыры гады, пайшло ёй на карысць. Бо збегам абставін узнік дадатковы, не запланаваны аўтарам, выканальніцкі прыём: сумяшчэнне двух струнных аркестраў на адной сцэне. Гэта надало твору новыя акустычныя эфекты, зрабіла гучанне яшчэ больш аб'ёмным і нават падштурхнула да новых кампазіцыйных ідэй, якія маглі б распрацоўвацца ў будучым. Бо аркестр наспраць яшчэ аднаго такога ж па складзе аркестра — гэта, па сутнасці, перанос на інструментальную глебу так званых антыфонных спеваў, уласцівых харавой музыцы розных культур і эпох.

— Сімфонія, — кажа В.Кузняцоў, — сталася вынікам маіх роздумоў пра феномен гукавой матэрыі, што рухаецца паралельна нашаму зямному часу, які, у сваю чаргу, змешчаны ў касмічным "хронасе" — Найвышэйшым часе. Перачытваючы рускага філосафа сярэбранага веку

Аўтар па-новаму прадоўжыў базавыя прынцыпы самога музычнага мыслення, што выкарыстоўваліся ў сусветнай і нацыянальнай гісторыі культуры. Ён быццам "скаваў", у адпаведнасці са сваім прозвішчам, у адзіную сістэму прынцыпы знаменнага распеву, поліфанічных тэхнік пісьма XV — XVI стст., мінімалізму "па-смольску" (калі Дзмітрый Смольскі ў 2-й сімфоніі, як адзначалі ў свой час музыказнаўцы, стварыў "энцыклапедыю" паўтону — сімвала стону ды ўкленчвання, дык Кузняцоў у 4-й пашырыў яе да "энцыклапедыі" тона — сімвала спакойнага сцвярджэння). Сапраўднымі мастацкімі знаходкамі сталі выкарыстанне альтоў як водгукі-абертону кантрабасаў і імітацыя арганных гучанняў — за кошт вялікай колькасці адкрытых струн у шматгалоснай фактуры.

Адзінай недарэчнасцю падаліся фінальныя літаўры, што ўзніклі, бы "чорцік са скрыначкі". Пэўна, ударнік з залішняй адказнасцю кінуўся выконваць свае абавязкі. Паводле ж партытуры, мелася на ўвазе абсалютна ціхуткае гучанне, блізкае да амаль няўпоўнага шамацення: літаўры як "абертонны" альта.

Адшукаць і аднавіць!

Не менш адметны вечар-адкрыццё падарыў ансамбль драўляных духавых "Riviera". Гэта была прэзентацыя кампакт-дыска "Яўрэйская музыка беларускіх кампазітараў", выданага пры садзейнічэнні Музея

гісторыі і культуры яўрэй Беларусі. У Канцэртнай зале Акадэміі музыкі сабраліся прадстаўнікі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, пасольствы замежных дзяржаў у нашай краіне. Вёў канцэрт вядомы мастацтвазнаўца Алег Ойстрах. У многіх творах да ансамбля далучаліся запрошаныя салісты, неаб'якавыя да культурнай мінуўшчыны нашай краіны. Мастак-аматар Анатоль Наліваеў — адзін з першых, хто пачаў яшчэ ў 1990-я выконваць адроджаныя яўрэйскія песні і малітвы. Збіраннем жа гістарычных матэрыялаў ён займаецца ўжо больш за 60 гадоў. Скрыпачка Марыя Зыкава — аспірантка Акадэміі музыкі, даследуе айчынную скрыпачную школу пачатку XX стагоддзя, падрыхтавала да выпуску зборнік не выдадзеных раней твораў.

Сабраць разам цэлую каманду апантаных людзей змог Максім Расоха, які ўзначальвае ансамбль "Riviera" і ўжо не ўпершыню звяртаецца да айчынай музычнай спадчыны. На сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі і ў рэгіёнах гучала некалькі такіх праграм, адна была цалкам прысвечана творчасці Яўгена Глебава.

— Наперадзе, — кажа Максім, — выпуск кампакт-дыска, складзенага з твораў Самуіла Палонскага — да 105-годдзя з дня нараджэння кампазітара. Заключана дамова з Дзяржаўным архівам-музеям літаратуры і мастацтва Беларусі аб сумесным

Тыдзень у дуэце

23 — 24 сакавіка на беларускай балетнай сцэне адбудзецца сапраўднае свята: госцем Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета нашай краіны стане Тбіліскі тэатр імя З.Паліяшвілі.

У двух з сямі грузінскіх балетных спектакляў партнёрам сусветна вядомай Ніны Ананіяшвілі выступіць наш Ігар Артамонаў.

Цяперашнія гастролі Тбіліскага тэатра оперы і балета сталі вынікам колішняга падпісання мемарандума аб двухбаковым супрацоўніцтве паміж тэатрамі. Грузінская трупа наведвала нас ужо летам 2010-га, паказаўшы тры аднаактоўкі: "Серэнату" ў харэаграфіі Дж.Баланчына, "Сагалабелі" ў пастаноўцы Ю.Посахава і знакамітыя кіліянаўскія "Шэсць танцаў". Не ўсе ведаюць, што той прыезд меў працяг: Ніна Ананіяшвілі на правах мастацкага кіраўніка балетнай трупы запрасіла народнага артыста Беларусі Ігара Артамонава ў Тбілісі.

3 пасяджэння калегіі Міністэрства культуры

Харэографы і "канверсаванасць"

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 6.)

Другая частка калегіі, прысвечаная праблемам харэаграфіі, цалкам разбурыла міф пра "маўкліваць" гэтага віду мастацтва. Наадварот, дыскусія закрунула самыя розныя аспекты: прафесійную галіну і аматарскую, падрыхтоўку кадраў на пачатковым, сярэднім і вышэйшым узроўнях, недахоп балетмайстраў, прагалы ў рэпертуарнай палітыцы, праславілі "канверсаванасць" прафесіі, якая дапамагае танцоўшчыкам хутка змяняць тэатры і краіны.

Тон задаў міністр культуры Павел Латушка, акрэсліўшы не толькі здабыткі айчынай харэаграфіі як аднаго з галоўных складнікаў іміджа Беларусі, але і болейвыя кропкі. У прыватнасці, няма новай пляды балетмайстраў-пастаноўшчыкаў, з-за чаго практыкуюцца запрашэнне замежных. З'яўляюцца таленавітыя танцоўшчыкі, але яны хутка з'яджаюць за мяжу. Толькі за год з Вялікага тэатра звольніліся 15 артыстаў балета, з Дзяржаўнага ансамбля танца — 14, з гродзенскіх "Белых росаў" — 7, з "Харошак" — 5. Усяго ж апошнім часам ужо каля сарака нашых зорак працуюць у замежжы. Нацыянальная тэматыка, хаця і прысутнічае ў рэпертуары, ды не стала асноўнай. Няма ў нас і тэатра сучаснай харэаграфіі: гэты напрамак развіваецца толькі Міжнародным фестывалем у Віцебску (ІФМС). Узровень падрыхтоўкі кадраў наўпрост залежыць ад пачатковага і сярэдняга звёнаў, якія патрабуюць новага этапу свайго развіцця.

Сярод выступоўцаў былі першы намеснік міністра культуры Уладзімір Карацўскі, намеснік міністра Тадэуш Стружэцкі, начальнік аддзела навуковых устаноў і работы з творчай моладдзю Міністэрства Алена Рыбчынская, загадчык кафедры харэаграфіі БДУ-КіМ Святлана Гуткоўская, дырэктар Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжа Зорыя Дусенка, першы намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Уладзімір Рылатка, мастацкі кіраўнік балета тэатра Юрый Траян, мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі Валянцін Дудкевіч, дырэктар ІФМС Марына Рамановская, кіраўнік клуба бальных танцаў "Мара" Лідзія Кац-Лазарава, галоўны балетмайстар Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Уладзімір Іваню і іншыя.

Гучала шмат слушных прапановаў па паляпшэнні становішча. Зразумела, шмат залежыць ад узроўню і прынцыпаў аплаты (пакуль, да прыкладу, выкладчыкам не аплачваюцца пастаноў-

— Грузінская трупа — калектыў аднадушцаў. Кожны выхад на сцэну яны лічаць за гонар, і працаваць разам з імі — сапраўднае асалода, — кажа Ігар Артамонаў. — За месяц знаходжання ў тамтэйшым тэатры я павінен быў вывучыць аднаактоўку "Дуа канцэртант" у харэаграфіі Іржы Кіліяна і танцаваць Базіля ў "Дон Кіхоце". Але раптам мне прапанавалі: можа, яшчэ і "Мацарціна"? Вядома, уваходжанне ў новы матэрыял заўсёды цікавейшае, чым чарговае выступленне ў папулярным класічным спектаклі. Тым больш, гэта была цудоўная магчымасць сутыкнуцца з харэаграфіяй вялікага Баланчына...

З тбіліскай трулай І.Артамонаў выступаў не толькі ў Грузіі, але і ў Таліне, дзе ладзіўся "Вечар Баланчына", у Італіі. Нарэшце, гэта будзе і ў Мінску! А з часам, як запэўнівае кіраўніцтва Вялікага тэатра Беларусі, адзін з балетаў Баланчына з'явіцца і ў нашым рэпертуары. Далейшы ж плён супрацоўніцтва з тэатрам імя З.Паліяшвілі мы убачым ужо ў маі: у час Маладзёжнага опернага форуму, што пройдзе ў нас, Тэона Двалі праспявае Джылду ў оперы Дж.Вердзі "Рыгелета".

кі, зробленыя ў дзіцячых калектывах, а стартвая заробная плата артыста першай катэгорыі складае парадку мільёна). Але і акрамя матэрыяльнай сферы ёсць куды звярнуць дзяржаўную ўвагу. Так, было б няблага вярнуцца да ранейшай практыкі выкладання азоў харэаграфіі ў агульнаадукацыйных школах, не пакідаючы гэтыя заняткі выключна ў статусе платных факультываў, бо інакш у гэтае мастацтва трапляюць не самыя таленавітыя, а тыя, чые бацькі згодны аплачваць навучанне. У сярэднім звяне — большасць гадзін прысвечаны заняткам па спецыяльнасці, а не агульнаадукацыйнаму цыклу. У вышэйшым — скараціць навучанне да чатырох гадоў замест пяці. На ўсіх трох узроўнях трэба было б увесці і новы кірунак — сучасны танец, які не можа быць паяднаны з эстрадай. Ніхто не рыхтуе спецыяльна і балетных канцэртмайстраў, а тут ёсць свае асаблівасці, на засваенне якіх нават высокапрафесійным піяністам патрабуецца некалькі гадоў практыкі. Паўстае і задача ўключэння народных танцаў у побытовую культуру беларусаў, каб "танчыць сваё" ўмеў кожны. Метадычныя распрацоўкі фальклорных узораў даўно падрыхтаваны, іх трэба распаўсюдзіць па краіне, зацікавіць народнымі танцамі праз той жа тэлеэкран, прадоўжыўшы ранейшыя традыцыі "відэанавучання". На карысць дыскацінаму руху пайшлі б і майстар-класы масавых танцаў.

Больш гастролей трэба праводзіць па краіне, а не толькі ў замежжы. Часцей адпраўляць сваіх спецыялістаў на замежныя стажыроўкі, у тым ліку на Захад, і, наадварот, запрашаць замежнікаў праводзіць працяглыя майстар-класы ў нас. Адкрыць на базе Дзяржансамбля танца пастаянны семінар, накіраваны на павышэнне кваліфікацыі аматарскіх калектываў і іх кіраўнікоў (дадамо, што ідэя стварэння Цэнтра метадычнай дапамогі, які таксама займаўся б папулярна-эсэіаграфічнай айчыннага танцавальнага фальклору, ужо некалькі гадоў запар агучвалася мастацкім кіраўніком ансамбля "Харошкі" Валянцінай Гаявой, якая на дадзеным пасяджэнні, на жаль, не прысутнічала). Распрацоўваецца і прапанова стварыць Акадэмію танца, што рыхтавала б, найперш, балетмайстраў-пастаноўшчыкаў, адкрыць аўтарскія творчыя лабараторыі, праводзіць больш балетмайстарскіх конкурсаў. Нарэшце, стварыць Тэатр сучаснай харэаграфіі, бо ёсць і адпаведныя калектывы, прызнаныя нават у замежжы, і прафесійныя крытыкі ў гэтай галіне.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Учора на сцэне Палаца культуры прафсаюзаў адбылася прэм'ера спектакля Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы "Людзі на балоце" ў пастаноўцы Аляксандра Гарцуева. Яшчэ два паказы — сёння і заўтра. Напярэдадні здачы спектакля карэспандэнту "К" удалося пабываць на адной з рэпетыцый і распяць стваральнікаў дзеі пра новае сцэнічнае ўвасабленне вядомага твора Івана Мележа.

Прызнацца, на сцэне і сапраўды кіпяць жарсці. Вядомых герояў палескай хронікі ўвасабляюць маладыя акцёры, і нельга сказаць, што гісторыя каханьня Ганны Чарнушкі, Васіля Дзятліка, Яўхіма Карча і Хадоскі ўспрымаецца імі як паданне даўно мінулых дзён.

— Прызнацца, каб сыграць свайго персанажа, мне шмат чаго трэба было перабароць у сабе, — кажа выканаўца ролі Яўхіма Павел Харланчук. — Такім я яшчэ не быў. Але, безумоўна, ён — з тых людзей, якія

ўмеюць працаваць, для якіх зямля шмат што значыць, ды Яўхім — мужчына, які шчыра можа кахаць. Але яго галоўная памылка, мяркую, у тым, што ён зрабіў сябе камандзірам уласнага лёсу, адмовіўшыся разам з прыходам савецкай улады ад Божых законаў. Адсоль — ягоная самаўпэўненасць і тыя памылкі, якія ён робіць...

Вольга Скварцова, якая іграе Хадоску, што, паводле твора, больш за ўсіх пакутуе ад памылак Яўхіма, таксама мае сваю трактоўку лёсу гераіні.

— Мне не хочацца рабіць яе абсалютнай ахвярай, — дзеліцца актрыса, якая як харэограф таленавіта выкарыстоўвае і мову цела ў стварэнні аблічча сваёй гераіні. — Трагедыя Хадоскі — адно ў тым, што яна не ўспрымае, не бачыць рэальнасці праз сваё аддаанае каханне. Але калі ілюзіі разбураюцца... У дачыненні да яе далейшага лёсу не застаецца, на жаль, таго шматкроп'я, якое ўсё ж маюць іншыя персанажы дзеі...

Галоўную ж пару пастаноўкі — Ганну Чарнушку і Васіля Дзятліка — ува-

мае пра Ганну, ці бачым, што ён хоча да яе падысці і не можа, ён выглядаў бы, магчыма, больш аб'ёмна. Але, безумоўна, нерашучасць робіць Васіля персанажам надзвычай неадназначным. Я б змагаўся за сваё каханне...

— Ганна — гэта адзіны чалавек, якому, на мой погляд, удалося вырвацца з цяжкіх абставін, — Ганна Чарнушка ў выкананні Вікторыі Чаўлытка і сапраўды падобная на тую "рабінку, што зачырванела ў маразы". — Яна ўвасабляе Асобу, якая, нягледзячы на ўсё, рушыць наперад. І

Чым Генадзь Гарбук заінтрыгаваў карэспандэнта "К"?

Квадрат кахання "Людзей на балоце"

Але, вядома, сцэна Купалаўскага тэатра бачыць "Людзей на балоце" не ўпершыню. У 1966 годзе Барыс Эрын, Зінаіда Браварская і Галіна Уладзімірская стварылі спектакль па трылогіі беларускага класіка. Васіля ў ім іграў Генадзь Гарбук, а ролю Міканора выконваў... акцёр Аляксандр Гарцуеў.

— Гэта была мая першая роля ў тэатры, — удакладняе Аляксандр Фёдаравіч. — Спекталь ішоў, мяне ўвялі... Потым здымаўся і ў стужцы Віктара Турава... Шмат чаго было звязана з гэтым творам.

Калі Аляксандр Гарцуеў стаў займацца рэжысурай, тады і ўзнікла ідэя вярнуцца да славутага твора. Але, вядома, была патрэбна новая інсцэніроўка.

— У выніку я яе зрабіў, — распавядае ён. — Год сядзеў і пісаў, вылучаючы тыя лініі, якія, на мой погляд, актуальныя для сённяшняга часу. Атрымалася больш чалавечая гісторыя: менш калгасных збораў, а ў цэнтры — любоўны трохкутнік ці, калі хочаце, нават чатырохкутнік...

Рэжысёр спектакля Аляксандр Гарцуеў уносіць апошнія карэктывы перад прэм'ерай.

нават яе няшчаснае каханне не перашкодзіла ёй адчуць сябе вольным чалавекам...

Трэба адзначыць, што спектакль не абышоўся і без мэтраў Купалаўскага тэатра — Генадзя Аўсяннікава і Генадзя Гарбука. Для апошняга "Людзі на балоце" ўвогуле сталі знакавым творам: за ролю Васіля ў аднайменнай тэлевізійнай пастаноўцы Аляксандра Гутковіча Генадзь Міхайлавіч атрымаў Дзяржаўную прэмію БССР, а праз дваццаць два гады ўжо роля бацькі Ганны Чарнушкі ў славытым фільме Віктара Турава прынесла акцёру Дзяржаўную прэмію Савецкага Саюза. Гэта не лічачы дваццацігадовага стажу Васіля ў Купалаўскай пастаноўцы Эрына.

— Смешна сказаць, дайце мне зараз партнёра, — кажа майстар, — і ўсё сыграю! 20 гадоў ішоў той спектакль — зразумела, што кожная роля заха-валася ў маёй душы і памяці...

Генадзь Міхайлавіч адзначыў, што да гэтай пары знаходзіцца ў палоне той пастаноўкі, ды ўсё ж прымае новую версію класічнага твора.

— Я магу толькі пахваліць рэжысёра, што ён не пайшоў на паўтор старога спектакля, — адгукаецца славыты акцёр. — Ён зрабіў цалкам іншую пастаноўку і, тым не менш, захаваў галоўную думку твора: людзі ды іх зямля...

Майстар падкрэсліў і новыя трактоўкі роляў Міканора, Хоні і Лёшы Губатага.

— Звярніце на іх увагу, — заінтрыгаваў ён.

А што ж да галоўнай лініі закаханых, то Генадзь Міхайлавіч пакінуў усё без каментарыяў, мудра заўважыўшы толькі адно: "Што зробіш, расстанне — і ёсць асноўны заклад моцнага пачуцця. Аб гэтым пісаў не толькі Мележ, але і Шэкспір, Пушкін, Талстой ды іншыя..."

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Зоя Белавосцік (злева) і Наталля Качаткова ў грымёрцы.

На сцэне — Генадзь Гарбук і Алена Сідарава.

сабляюць на сцэне Вікторыя Чаўлытка/Валянціна Гарцуева і Раман Падаялка/ Аляксандр Паўлаў. І, зноў-такі, кожны з акцёраў пасвойму бачыць "блукваючую зорку" вядомых персанажаў.

— Каб дакладна выгісаць майго героя, мне, напэўна, не хапае пару сцэн, — разважае Раман Падаялка. — Васіль — гэта інтраверт, які ўсё трымае ў сабе, цяжка паказаць яго ўнутранае жыццё па-за сцэнай. Ён існуе нібыта паасобку. У кіно, дзе ёсць буйныя планы, і мы дзякуючы ім разумеем, што Васіль ду-

Графіка і пяць моў

"Беларускі відэацэнтр" скончыў працу над дакументальнай стужкай "Леанід Левін". Карціна распавядае пра асобу стваральніка знакавых мемарыялаў у Хатыні і Чырвоным Беразе ды змяшчае шэраг фота- і відэаматэрыялаў з асабістага архіва Майстра.

Як ні дзіўна, але дакументальных фільмаў пра асобу выбітнага беларускага архітэктара і скульптара да сёння не выпускалася. Гістарычная Няміга, помнікі Янку Купалу і Якубу Коласу, праекты будынкаў МЗС, ВДНГ, станцыі Мінскага метрапалітэну, архітэктурныя рашэнні многіх куткоў беларускай сталіцы — усё гэта плён творчасці Леаніда Левіна, добра вядомы кожнаму беларусу, але пра яго самога

ведае далёка не кожны. Аўтары стужкі — сцэнарысты Галіна Левіна (дачка галоўнага героя) і Вольга Крамянецкая, рэжысёр Андрэй Леўчык — паспрабавалі раскрыць шматбаковую асобу Леаніда Мендзелевіча як мастака, грамадскага дзеяча, заснавальніка архітэктурнай школы, пісьменніка, мужа і бацькі.

Разам з галоўным героем здымачная група наведала Хатынь, Чырвоны Бераг, мемарыял у вёсцы Шунеўка, Шагалаўскі цэнтр у Віцебску, украінскі горад Ізюм — месцы, дзе знаходзяцца левінскія творы. Расповед аб помніках дапаўняюць элементы мастацкай рэканструкцыі з выкарыстаннем высака якаснай камп'ютарнай графікі. Персанажы стужкі размаўляюць адразу на пяці мовах: беларускай, рускай, англійскай, нямецкай ды іўрыце.

"Ракета" стартуе з Японскага

21 — 25 сакавіка Пасольства Японіі ў Беларусі пры падтрымцы праекта "Cinemascope" і Японскага фонду прадстаўляе ў сталічным кінатэатры "Ракета" традыцыйны Тыдзень кіно Краіны ўзыходзячага сонца. Сёлета ў праграму ўключаны не толькі фільмы з "залатога фонду" японскага кінематографа, але і стужкі, якія адлюстроўваюць сучасную кінакультуру краіны.

У рамках рэтраспектывы будуць паказаны знакавыя для японскага кіно работы Ясудза Масумуры "Загнаны воўк" (1960 г.), Ёсіміцу Марыты "Сямейныя гульні" (1983 г.) і Такесі Кітана "Санаціна" (1993 г.). Больш позні перыяд будзе прадстаўлены сямейнай драмай Ёіці Хігасі "Мой грандпа" (2003 г.) і фільмам-эксперыментам Ёсіхару Нісігакі "Лес — мая школа" (2002 г.). Усе стужкі будуць дэманстраваны на мове арыгінала з субцітрамі.

Старт японскай праграмы ў "Ракеце" адкрывае новую старонку дзейнасці добра вядомага

жыхарам сталіцы праекта "Cinemascope", які раней праводзіў свае рэтра-паказы ў кінатэатры "Перамога" і "Цэнтры-відэа". Дарэчы, частка відэаабсталювання апошняга, што быў закрыты напрыканцы года, таксама перавезена ў "Ракету" і будзе выкарыстоўвацца для рэтра-паказаў з лічбавых дыскаў у адрамантаванай зале.

Нагадаем, што кінатэатр "Ракета" цягам ужо сямі гадоў з'яўляецца базай для аднаго з самых вядомых сталічных кінаклубаў "Феномены кіно".

На здымку: кадр з фільма "Санаціна".

Што аб'ядноўвае творца настроеных людзей у адзіную плынь? Грошы, магчымасць займацца любімай справай, агульны інтарэс? Безумоўна. Але яшчэ — і розныя інстытуцыі, якія дазваляюць абменьвацца думкамі, мець рознабаковыя стасункі, дзяліцца вопытам і сачыць за поспехамі адно аднаго на карысць агульнай справы. Інстытуцыі гэтыя могуць быць самага рознага кшталту, але без іх існавання якасны змен у мастацтве не адбываецца. Асабліва тое датычыцца кіно, дзе творчасць шчыльна пераплецена з індустрыяй, што сама па сабе патрабуе адмысловай інфраструктуры.

лішняга БСК, называюць, у першую чаргу, менавіта Дом кіно. Думаецца, у тым ліку, — з-за непаўторнай атмасферы творчага братэрства, якога відавочна бракуе сучасным творцам.

Слаўнае мінулае БСК, на жаль, пакуль не мае годнага працягу. Становішча творчых саюзаў, у тым ліку эканамічнае, значна змянілася. Але калі мастакам і дызайнерам у новых рэаліях дзейнічаць куды прасцей, то актыўнасць Беларускага саюза кінематографістаў на дадзены момант зводзіцца да неабходнага мінімуму падтрымкі сваёй жыццядзейнасці. Сталічны кінатэатр "Партызан", атрымаўшы назву "Дом кіно", на справе другім домам для айчыннага кінаасяродка не стаў, хоць і прапануе глядачу вельмі цікавыя кінапраграмы. Але, галоўнае, члены БСК не працягваюць ранейшай цікавасці да агульнай справы...

ла таленавітых маладых людзей. Многія з іх потым падаліся ў прафесіяналы (дастаткова ўзгадаць цяперашняга дырэктара Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" Алега Сільвановіча, які быў адным з самых актыўных арганізатараў кінапраглядаў у Мінску).

Апошнія некалькі гадоў, пра што ўжо неаднойчы згадвала "К", у Беларусі назіраецца небывалы ўсплёск кінаклубнай актыўнасці. Звязана гэта, у першую чаргу, з развіццём лічбавай тэхнікі, якая дазваляе арганізоўваць паказы без асаблівых затрат. Найбольшая колькасць імправізаваных клубаў, зразумела, знаходзіцца ў сталіцы. Аднак даступнасць лічбавых копіяў робіць кінаклубны рух геаграфічна неабмежаваным. Не дзіва, што кінаклубы ў Беларусі растуць як грыбы, прычым назіраецца тэндэнцыя да іх спецыялізацыі: гістарычнай, філасофскай, мастацкай.

і дамах культуры па ўсёй вялікай краіне, мелі магчымасць не толькі бясплатна атрымаваць копіі стужак ды інфармацыйна-рэкламныя матэрыялы, але і запрашаць у госці стваральнікаў карцін.

Такой раскошы, як творчыя сустрэчы і мэтанакіраваная інфармацыйная работа, сучасныя беларускія кінаклубы бадай пазбаўлены. Пэўную карысць сталічным кінааматарам прыносяць сустрэчы пад час Мінскага Міжнароднага кінафестывалю "Лістапад", які, фактычна, працуе ў фармаце своеасаблівага кінаклуба. Але форум праходзіць раз на год, і далёка не ўсе мінскія аматары кіно маюць магчымасць наведаць кожны яго прагляд ды пазнаёміцца з гасцямі фестывалю.

Такім чынам, кінаклубнай працы ў Беларусі для лепшай яе эфектыўнасці патрэбна нейкая формаўтваральная асно-

ва, вакол якой маглі б гуртавацца прафесіяналы, у нас пакуль няма. Адапаведна, няма і сур'ёзнай медыябазы для прапаганды нацыянальнага кіно і магчымасцей айчынных кінавытворчых арганізацый. Між тым, у іншых краінах такія базы ўжо актыўна ствараюцца з дапамогай Інтэрнэта. Адапаведныя сайты не толькі выконваюць функцыі нацыянальных кінапарталаў, даюць магчымасць кінавытворцам не толькі рэкламаваць, але і прадаваць стужкі, а прафесіяналам кіно — абмяркоўваць надзённыя пытанні ды прапаноўваць свае паслугі, урэшце, даваць магчымасць выказацца глядачам, забяспечваючы функцыі зваротнай сувязі.

Асобныя элементы такога інтэрнэт-сэрвісу ўжо існуюць у выглядзе сайтаў асобных вытворчых і кінапракатных арганізацый, аматарскіх кінаклубаў і электронных СМІ. Справа за тым, каб

Тры варыянты для кінаразвіцця

Як стварыць "новыя рэаліі" для экраннага "буму"?

У дадзеным матэрыяле мы паспрабуем разгледзець некалькі магчымасцей, з дапамогай якіх можна паскорыць працэс інтэграцыі творчага кінематографічнага асяроддзя.

Пра выхад беларускага кіно на прынцыпова новы ўзровень апошнім часам гаворыцца шмат. Тым больш, неабходныя перадумовы для гэтага паступова з'яўляюцца: працягваецца мадэрнізацыя галоўнай кінастудыі, пакрыху развіваюцца арганізацыі, што аказваюць паслугі здымачным групам, з'яўляюцца новыя адукацыйныя праекты ў кінасферы, штогод з'яўляюцца новыя кінаклубы і г. д. Гэта значыць — у Беларусі паступова шырыцца кола людзей, якія маюць непасрэднае дачыненне да кіно і жадаюць звязаць з ім свой лёс. Колькасць, безумоўна, на пэўным этапе, раней ці пазней, павінна перарасці ў якасць. Але для творчага "кінабуму" трэба, каб канцэнтрацыя талентаў на адзін умоўны кінаметр стала крытычнай, як тое адбывалася, напрыклад, у Францыі на пачатку — у сярэдзіне 1950-х або ў Галівудзе 1970-х.

Між тым, у рыначных умовах, калі "кожны — сам за сябе", аб'яднанні прафесіяналаў маюць асаблівы плён. Даататкова ўзгадаць ураджэнца Беларусі, аднаго з заснавальнікаў галівудскага кіно Луіса Маера і яго рупліваю дзейнасць па стварэнні розных кінематографічных аб'яднанняў. Пагадзіцеся, цяжка ўявіць сучасны Галівуд без заснаваных Маерам кінаакадэміі і яе галоўнай узнагароды — прэміі "Оскар"! Апрача таго, практычна ва ўсіх краінах з актыўнымі кінематографіямі паспяхова дзейнічаюць асобныя гільдыі — акцёрскія, аператарскія, прадзюсарскія, — якія не толькі з'яўляюцца творчымі арганізацыямі, але і абараняюць правы сваіх членаў.

Магчыма, і беларусам трэба задумацца над актывізацыяй працы ў кірунку прафесійных гільдыяў, што маглі б займацца, у тым ліку, і вызначэннем лепшых у сваёй сферы. Тым больш, творчыя спаробніцтвы станюцца ўплываюць на прафесійны рост (тое яркава даказалі Тэатральная і Музычная Нацыянальныя прэміі).

Кінаклубы не толькі стымулююць цікавасць да прагляду стужак, але і садзейнічаюць развіццю прафесійнай адукацыі ў кінасферы. Самыя актыўныя іх арганізатары і наведвальнікі — студэнты факультэта экранных мастацтваў БДАМ, а таксама ўдзельнікі кінашколы, якія з'яўляюцца ў нашай краіне ў апошнія гады.

Прынамсі, з тых, хто аднаўляў кінаклубны рух пяць-шэсць гадоў таму, ужо атрымаліся маладыя рэжысёры, аператары, майстры гукавога цэха і мантажу. Справа за тым, каб працэс пераходу з аматараў-сінемафілаў у прафесіяналы-кінематографісты быў прадоўжаны. А для гэтага аматарскі кінаклубны рух павінен атрымаць нейкую апору — можа, нават у выглядзе інфармацыйнай ды арганізацыйнай падтрымкі. У свой час кінаклубны рух у СССР меў вельмі добрую базу ў выглядзе Бюро прапаганды савецкага кіно. Клубы, якія базіраваліся на кінатэатрах

ва, у якасці якой можа выступіць аб'ект наступнага раздзела нашага імправізаванага даследавання.

Варыянт трэці. Інфармацыйны

Яшчэ адзін добра вядомы феномен: новыя творчыя сілы ў кіно заўсёды гартуюцца вакол нейкага інфармацыйнага рэсурсу. Раней у якасці апошняга выступалі, зразумела, друкаваныя сродкі масавай інфармацыі. Адзін знакаміты французскі часопіс доўгі час служыў пляцоўкай для аўтарскага выяўлення вышэйзгаданых аўтараў "новай хвалі", якія перайшлі з кінакрытыкі ў рэжысуру. Але перш чым змяніць аблічча кіно ў рэальнасці, аўтары часопіса незваротна змянілі яго ў свядомасці творцаў і глядачоў з дапамогай сваіх артыкулаў.

Пры ўсім багацці журналісцкіх матэрыялаў пра кіно ў Беларусі, моцнага інфармацыйнага рэсур-

са аб'яднаць іх у агульную плынь. Няма сумневу, што з'яўленне сеткавых інфармацыйных рэсурсаў, як у свой час будаўніцтва чыгунак і хуткасных аўтамабільных дарог, дае моцны штуршок развіццю ўсіх сфер нашага жыцця. Кіно тут — не выключэнне, і нацыянальны інфармацыйны кінарэсурс можа стаць не проста карысным, але і сістэмаўтваральным для айчыннага кінематографічнага асяроддзя на новым этапе яго існавання.

Зразумела, пералічаныя варыянты — толькі агульныя прапановы па развіцці цікавасці грамадскасці і саміх прафесіяналаў да нашага кіно. Каб хоць адзін з гэтых варыянтаў спрацаваў, патрэбны намаганні не аднаго чалавека, а мэтанакіраваная дзейнасць усёй кінематографічнай супольнасці, якую разам з зацікаўленымі асобамі "К" запрашае да далейшага дыялога.

Антон СІДАРЭНКА

Слова — кінематографістам

Што трэба зрабіць для якасных змен у развіцці кінематографічнага асяроддзя?

Юрый ІГРУША, рэжысёр, прадзюсар, дырэктар РУП "Беларускі відэацэнтр":

— Мяркую, што нашаму кінематографічнаму асяроддзю не хапае перш за ўсё звычайных чалавечых стасункаў, абмеркаванняў, дыскусій. Людзі розных кінематографічных спецыяльнасцей павінны ведаць адно аднаго ў твар, абменьвацца думкамі, і не толькі пад час фестывалю або праглядаў, якіх у нас заўсёды бракуе, але і на пастаяннай аснове. У якой форме гэта можа быць зроблена — пытанне таксама цікавае. Магчыма, пачынаць варта з арганізацыі шэрагу "крутых стапоў" па асобных пытаннях, куды трэба запрашаць зацікаўленых асоб. Паступова такія мерапрыемствы могуць перарасці ў нешта большае і аб'ектыўна паўплываць на развіццё кінематографічнага асяроддзя. Аднымі віртуальнымі стасункамі ды абмеркаваннямі абмяжоўвацца нельга...

Віктар ВАСІЛЬЕЎ, акцёр, рэжысёр, старшыня Беларускага саюза кінематографістаў:

— Наша прафесійнае асяроддзе не знаходзіцца ў вакууме, а цалкам залежыць ад грамадства. Таму пачынаць трэба, мяркую, з сям'і. Безумоўна, нам бракуе прафесійнага развіцця спецыялістаў. Мы ў Саюзе кінематографістаў і спрабуем цяпер вярнуць творцам павагу ды разуменне сутнасці іх прафесіі, бо за мінулыя гады шмат хто на яе забыўся. Паступова, але ў БСК гэтую праблему імкнёмся вырашаць...

Аляксандр ЯФРЭМАЎ, рэжысёр, акцёр, народны артыст Беларусі:

— Праблем у нашым прафесійным коле вельмі шмат. Хутка і проста, баюся, іх не вырашыць. Пачынаць патрэбна з усім, падавалася б, прыземленых рэчаў — кшталту абароны правоў кінематографістаў, развіцця прафесійных гільдыяў. У Беларусі паспяхова дзейнічае Гільдыя акцёраў кіно, але гэтага відавочна недастаткова, бо супрацоўніцтва з замежнымі калегамі ставіць перад айчыннымі кінематографістамі пытанні абсалютна практычнага плана, кшталту памеру ганарару і г. д. Выйсцем тут можа быць шчыльная кааперацыя з нашымі калегамі, якія ўжо зрабілі вельмі шмат у гэтым кірунку...

Галіна АДАМОВІЧ, рэжысёр-дакументаліст:

— Мне падаецца цікавай ідэя міжнароднага супрацоўніцтва. Замыкацца ў сваім асяроддзі ў сучасных умовах не варта — трэба актыўна шукаць замежных партнёраў па кінавытворчасці, тых, каго зацікаваць беларускія тэмы. Калі актыўна ўключыцца ў сусветны працэс, відавочны прагрэс чакае наша кінематографічнае асяроддзе...

Таяцяна ЛОГНАВА, аператар:

— Пытанне зараз стаіць не аб тым, каб развіваць кінематографічнае асяроддзе, а аб тым, як яго ствараць з самага пачатку. Сучасны кінематографічны працэс цяпер зусім не такі, як быў пятнаццаць — дваццаць гадоў таму, не кажучы ўжо пра здымачную тэхніку і спецефекты. Можна сабе ўявіць, як змяніліся людзі! На сённяшні дзень кожны з кінематографістаў дзейнічае сам па сабе, што і адбываецца на выніках...

Варыянт першы. Прафесійны

Як вядома, творцы ва ўсе часы гуртаваліся ў аб'яднанні па інтарэсах і творчых саюзах. У нашай краіне, як і ў іншых рэспубліках былога СССР, склалася традыцыя буйных творчых аб'яднанняў, куды ў свой час ўваходзілі амаль усе, хто прафесійна займаўся мастацтвам. Беларускі саюз кінематографістаў быў заснаваны ў 1962-м, такім чынам, бягучы год у БСК — юбілейны. Колішні Саюз быў цэнтрам прыцягнення творчых кадраў з усёй рэспублікі, прычым не толькі кінематографічных. А галоўная пляцоўка — знакаміты Дом кіно ў сценах сучаснага Чырвонага касцёла ў Мінску — нездарма стала легендарнай. З асяродка Саюза выйшла нямала адораных асоб, у час перыяду росквіту нарадзілася шмат цікавых ідэй. Практычна ўсе, хто цяпер узгадвае дзейнасць ко-

Варыянт другі. Кінаклубны

Знакамітая Парыжская Сінема-тэка Анры Ланглуа для сусветнага кінамастацтва — што Акадэмія Платона для антычнай культуры. На яе сеансах знаёміліся і атрымлівалі азы кінамайстэрства найбольш яркія прадстаўнікі знакамітай "новай хвалі" — Жан-Люк Гадар, Франсуа Труфо, Клод Шаброль ды іншыя цікавыя творцы, якія з глыдзельных залаў перайшлі на здымачныя пляцоўкі і неўзабаве зрабілі Францыю вядучай кінематографічнай дзяржавай свету.

У нашай краіне традыцыі кінаклубнага руху таксама багатыя. Пік яго прышоўся на канец 1980-х — пачатак 1990-х, калі ў грамадстве назіраўся ўсплёск цікаўнасці не толькі да кінамастацтва, але і да мастацкай творчасці ў цэлым. Самы знакаміты кінаклуб тых гадоў — "Профіль" у сталічным кінатэатры "Піанер", на сеансах-пасяджэннях якога да кіно было далучана няма-

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Дадзены артыкул мае пэўную эсэістычную скіраванасць. І невыпадкова, бо Аршанская зямля, аваяная талентам Уладзіміра Караткевіча, мае адметны гістарычны код. След яго бярэ пачатак ад неперасажнага годнасці Вялікай Княства Літоўскага і сягае ў не менш гераічны часіны мужнасці народа ў часы Вялікай Айчыннай вайны, калі мясцовае падполле зрабіла ўсё для таго, каб сённяшняя Орша стала адным з найпрыгажэйшых гарадоў Беларусі, дзе жывуць Памяццю.

Але з гэтымі высновамі звязана і праблематыка матэрыялу. Шанаванне Памяці з яе сённяшнім канкрэтным увасабленнем праз аднаўленне і захаванне нематэрыяльнай спадчыны — справа ўсеагульная. І тут не абыходзіцца без міжведамаснага сацыяльнага партнёрства. Як яно наладжана ў сферы мясцовых культурных стасункаў? Пра гэта — сённяшні артыкул.

Зямля Уладзіміра Караткевіча: была, ёсць... якой будзе?

Што вам вядома пра заводы і навуковыя інстытуты такога буйнога прамысловага цэнтра як, скажам, Санкт-Пецярбург? Калі вы не спецыяліст, якому гэта ведаць трэба, дык, мабыць, і нічога.

Вандроўніка вабяць не заводскія коміны, не кіламетры зборачных канвеераў, а — гістарычныя мясціны, намольныя святыні, рэчы і творы мастацтва, звязаныя з легендарнымі імёнамі ды падзеямі. Пра гэта мне думалася па дарозе ў Оршу. Орша — не Пецярбург, але таксама варта ўвагі вандроўніка кропка на карце. Урэшце, горад — не абы-які цэнтр прамысловасці. Сёння ж Орша — гэта гісторыя, занатаваная ў помніках дойлідства і адлюстраваная ў літаратурных творах Уладзіміра Караткевіча, які тут нарадзіўся. Не будзе перабольшаннем сказаць, што аршанскі Музей Уладзіміра Караткевіча — горадаўтваральнае "прадпрыемства". У сэнсе фарміравання прывабнага вобраза турыстычнага брэнда Аршаншчыны.

Горад пачынаецца з вакзала

Аршанскі вакзал — помнік архітэктуры. І яго стылёвая эвалюцыя нібыта ўвабрала ў сябе гісторыю краю ў мінулым стагоддзі. Пабудаваны ў 1912-м у стылі мадэрн. Планіроўка будынка захавалася амаль неканранутай да сённяшняга дня, але ў 1950-х фасады і інтэр'еры былі аздоблены адзнакамі "сталінскага ампіру". Нядаўняе ж абнаўленне зрабіла вакзал больш камфартабельным, больш зручным для пасажыраў і для тых, хто тут працуе. Пры гэтым на сценах пакінулі жывапісныя палотны савецкага часу: два манументальныя краявіды і копія вядомай карціны "Ленін абвясчае савецкую ўладу". (Мяркую, гэта было правільнае рашэнне, прадыктаванае ўважлівым кансерватызмам. На маю асабістую думку, нічога лепшага за "сацыялістычны рэалізм" у нашым мастацтве пакуль што ўсё адно не прыдумалі.) Глядзяцца карціны вельмі экзатычна і залу насамрэч упрыгожваюць. А паколькі Ленін на палатне, як той казаў, есці не просіць, дык і чапаць яго не трэба. Згаданая акалічнасць пэўным чынам характарызуе мясцовы люд: аршанцы не спяшаюцца развітвацца з чымсьці звыклым і зразумелым дзеля новага і няўцяжальнага толькі таму, што наўкола мода змянілася.

Для Оршы, найбуйнейшага транспартнага вузла, фактычна чыгуначнай "сталіцы" краіны, вакзал — тое ж самае, што для горада на марскім узбярэжжы — порт. У Оршы як у горада "партовага" — два цэнтры: адзін афіцыйна-адміністрацыйны, а другі — той, дзе "швартуюцца" цягнікі і які сімвалізуе "акно ў свет". А калі так, дык хто, як не Беларуская чыгунка, мусіць клапаціцца пра імідж сваёй "сталіцы", усёй Оршы з прылеглым да яе раёнам (а не толькі — вакзала і прывакзальнай плошчы)? Ітая акалічнасць непасрэдна датычыцца тэмы маёй камандзіроўкі: "Сацыяльнае партнёрства ў галіне культуры".

Мэта маёй паездкі — Смальяны, вёска на Аршаншчыне, дзе на невялікай прасторы сканцэнтраваны чатыры помнікі дойлідства: гэта рэшткі замка Белы Ковель (1-я палова XVII ст.), руіны касцёла і кляшара дамініканцаў, дзеючая, драўляная на мураваным падмурку, Спаса-Праабражэнская царква і рэшткі Аляксееўскай царквы (усе — XVIII стагоддзя). Летась Смальяны наведалі карэспандэнты "К" пад час штогадовага велатура — і пра тое, што

Ці "прышвартуецца" аршанскі брэнд у Белым Ковелі?

пачылі, распавялі ў нататках, крытычных зместам і тонам. Я ж мушу высветліць, ці змянілася што з таго часу да лепшага, і паразважаць пра тое, хто можа дапамагчы Смальянам стаць "турысцкай Меккай".

І маё першае тэлефанаванне з Оршы — у... Мінск, начальніку аддзела ідэалогіі Беларускай чыгункі Андрэю Баравому. Пытаюся, ці дапамагае БЧ "не сваім" (у сэнсе, па-за межамі палатнаў і дамоў культуры чыгуначнікаў) культурным акцыям. Ці магла б яна дапамагчы, скажам, у адбудове помнікаў дойлідства на Аршаншчыне? Андрэй Паўлавіч адказаў, што чуткі пра велізарныя прыбыткі Беларускай чыгункі не адпавядаюць рэчаіснасці: лішніх грошай няма. Зразумела, калі прыйдзе загад з вышэйшай інстанцыі выдаткаваць грошы — пытанне іншае. Тым не менш, вось чыгунка дапамагае будаваць Лядовы палац у Оршы... Канешне, мясцовыя жыхары могуць звярнуцца да начальніка мінскага аддзялення Беларускай чыгункі з просьбай і па помніках спадчыны, але адказ, хутчэй за ўсё, будзе адмоўны: лішніх грошай няма.

Няма дык няма... Згадаўся Ленін з манументальнага палатна на Аршанскім вакзале: той бы грошы знайшоў! А калі б не знайшоў, дык арганізаваў бы суботнік, які плаўна перацёк бы, не сумнявайцеся, у "вакскрэнскі".

Чым жыве прыгарадная вёска?

Перш чым ехаць у Смальяны, рабля візіт да намесніка старшыні райвыканкама па сацыяльных пытаннях Алы Цярэнцьевай — для таго, каб, так бы мовіць, атрымаць агульную карціну культурнага мясцовага жыцця. Шмат дзе раёны аб'яднаны з гарадамі і маюць адзіны цэнтр кіравання. На Аршаншчыне — інакш: тут захавалася структура, калі ў горада начальства гарадскога, а ў раёна — раённае. І Ала Аляксандраўна — патрыёт раёна. Яна лічыць рост горада за кошт прылеглых вёсак з'явай заганнай. На яе думку, неабходна захаваць вёску як сацыяльны чынік і этнакультурную з'яву, зберагчы народныя традыцыі як духоўнае апірышча беларушчыны. Спадарыня Цярэнцьева з гонарам апавядае пра тое, што райвы-

канкам не даў уключыць у склад горада вёску Жемы, хоць такія памкненні былі.

Я запытаўся: а што кепскага ў тым, калі на месцы вёскі будзе мікрараён? "А што добрага ў тым, калі зменшыцца плошча ворыўнай зямлі, траву закатаюць пад асфальт, што замест унікальнага ландшафту з'явіцца серыйная забудова? — пытаннем на пытанне адказала Ала Аляксандраўна. — Вясквы побыт трэба падцягваць пад узровень гарадскога, але для гэтага зусім не абавязкова вёску знішчаць".

— Але ж на вёску неахвотна едуць маладыя спецыялісты...

— Ёсць такая праблема. Памятаю, працаваў у нас, і працаваў сумленна, выгускнік Універсітэта культуры і мастацтваў. Ён не хаваў, што сваю перспектыву звязвае з Мінскам. Скончыўся тэрмін працы паводле размеркавання, і ён з'ехаў у сталіцу. Крыўдаваць не трэба! У кожнага — сваё жыццё, свае патрэбы, свой шлях...

Апошнім часам, аднак, робяцца захады, каб заахваціць маладых спецыялістаў культурнай сферы працаваць на вёсцы. Скажам, калі раней новае жылло ў аграгарадках размяркоўвалі найперш сярод спецыялістаў-аграрыяў, дык цяпер у гэтым плане з іммі з'яўналі спецыялістаў-культуралагаў.

А ўвогуле мы робім стаўку на мясцовых, на тых, хто тут нарадзіўся і вырас, хто атрымаў адпаведную адукацыю і вярнуўся на радзіму. Ім не патрэбна адптацыя да вёскі — яны проста вяртаюцца дадому...

Паводле слоў Алы Аляксандраўны, летась удвая, у параўнанні з пазамінулымі годам, павялічылася бюджэтная фінансаванне сферы культуры на Аршаншчыне: 2010 год — тры мільярды, 2011-ы — шэсць. Ёта, у асноўным, — на зарплату спецыялістаў культурнай галіны і на "камуналку".

Я, прызнаюся шчыра, не ведаю, гэта многа ці мала — шэсць мільярдаў. Лічыце самі. У Аршанскім раёне — 260 паселішчаў, у якіх — 30 дамоў культуры і сельскіх клубаў, 36 бібліятэк, дзве дзіцячыя музычныя школы, дзве школы мастацтваў і шыкоўны Цэнтр народнай творчасці ў Копысі.

Але Цярэнцьевай не падабаецца словазлучэнне "платныя паслугі" — яна мяркуе, што больш карэктна казаць

аб "працы з насельніцтвам". А між тым, культурная дзейнасць мусіць прыносіць прыбытак. Тры філарманічныя пляцоўкі ў раёне здольныя прыняць як самадзейных артыстаў, так і зорак прафесійнага мастацтва. Ад Міністэрства культуры краіны раён атрымаў два камплекты музычнага абсталявання — бясплатна. Але, на добры лад, такія падарункі трэба адпрацоўваць. Спадарыня Цярэнцьева, прыхіпіліца традыцыйнай культуры, асабліва ганарыцца арганізацыяй канцэрта хору імя Цітовіча. Кажы, вясцоўцы старэйшага пакалення чулі песні свайго дзяцінства і расчулена плакалі...

Але ж будучыня вёскі — моладзь. Для яе працуюць камп'ютарныя клубы, ладзяцца дыскатэкі. Я зыходжу са сталічных стэрэатыпаў, таму не ведаю, ці

можна лічыць удалай дыскатэку, калі на яе прыходзіць сем — дзесяць чалавек (а такое, паводле слоў Алы Аляксандраўны, калі-нікі здараецца). На маю думку, яны сваёй прысутнасцю не акупляць нават электрычнасць, што пайшла на асвятленне залы...

— Можа, і так, але нават ідучы на гэўныя страты, мы мусім захаваць асяродкі, дзе моладзь можа сабрацца і бавіць час. Добрая лічба для вясковай дыскатэкі — пяцьдзесят — шасцьдзесят чалавек. Сюды, бывае, і з горада моладзь завітае...

Копысь — мясцовы брэнд

Наступнае ў праграме, якую мне прапануюць гаспадары, — мясцовы брэнд: Цэнтр народнай творчасці і

Галерэя спонсараў ад "К"

Айцец Аляксандр — крэатыўны святар

Зрабіць здымак святара не атрымалася. Айцец Аляксандр пазбягае публічнасці, за выключэннем той, якая прадугледжана ягонай службай у храме. Ён мяркуе, што за чалавека мусіць гаварыць ягоная справа. Чалавек жа — толькі інструмент Боскай волі. Айцец Аляксандр цалкам адпавядае крытэрыям нашай "Галерэі спонсараў": ён уласнымі высілкамі і сродкамі з дапамогай аднадумцаў абнавіў храм — помнік гісторыі і культуры.

Сёння ў Спаса-Праабражэнскай царкве — службы. Сам айцец Аляксандр жыве ў Оршы і у нядзелю спецыяльна прыязджае да паствы. Іна Кавалеўская і дырэктар Цэнтральнай раённай бібліятэкі Марына Поляк раяць пачакаць заканчэння службы і пагутарыць з айцом Аляксандрам. Ён — постаць легендарная. Служыць у Смальянах цягам чатырох гадоў. Дзякуючы ягонаму, так бы мовіць, крэатыву (раней казалі б: "подвижничеству"), старая царква быццам нанова адраділася. Дзеючай яна была заўжды, але рэальна служба ў ёй магла весціся толькі ў цёплую пару года: царква — драўляная, ацяплення не было. Засмечанае сцяпенне не скарыстоўвалася. Першае, што зрабіў айцец Аляксандр, — гэта давёў да ладу гэтае самае сцяпенне (па-царкоўнаму — "крыпта"), каб там можна было весці паўнаватасную службу і не залежаць ад надвор'я. А потым узяўся за верхняе памяшканне...

Мяркую, што даўно ў Смальянах не было такога апантанага крэатыўнага. Святар зрабіў раскопкі не толькі ў царкве, але і ў архівах, дзе знайшоў цікавыя дакументы, датычныя гісторыі сваёй царквы і Смальянаў увогуле. Дарчы, цэгла падмурка, на думку айца Аляксандра, выраблена, хутчэй за ўсё, у XVI стагоддзі. Значыць, узрост храма — значна большы, чым пазначана ў даведніках.

Я запытаў святара, дзе ён знайшоў грошы на царкву. Айцец Аляксандр адказаў, што абнавіць храм без асаблівых намаганняў можна было яшчэ напрыканцы 1980-х: тады для рамонтнага і рэстаўрацыі было набыта будаўнічых матэрыялаў на велізарную па савецкім часе суму — 25 тысяч рублёў! Але час ішоў, у царкве адзін за адным змяняліся святары, а да рамонтнага ні ў каго рукі не даходзілі. Будаўнічых жа матэрыялаў станавілася ўсё менш і менш, пакуль яны не зніклі зусім...

Айцец Аляксандр мусіў скарыстаць на рамонт уласна заробленыя грошы. Справа ў тым, што ў беднаватым смальянскім прыходзе выжыць праз ахвяраванні вернікаў было немагчыма, і святару даводзілася мець дадатковую працу "не па прафесіі". Ягоныя грошы плюс ахвярыслівая праца святара і вернікаў як будаўнікоў... І, у выніку, — храм жыве! Яшчэ я запытаўся ў айца Аляксандра, чаму ён, з ягоным арганізацыйным талентам, з ягонай харызмай, служыць тут, а не ў Оршы ці Віцебску.

— Служыў я і ў Віцебску, служыў у Оршы, але найбольш патрэбны тут, у Смальянах. Маю ў планах Межава: там таксама трэба храм аднаўляць...

Ён сапраўды ўражае, і не дзіва, што сюды возяць турыстаў. Госці з Расіі робяць вялікія вочы, калі даведваюцца, што ўсё гэта зроблена пад час "крызісу". Цэнтр утвораны на базе старога прамысловага будынка, адноўленага і пашыранага. Тут у некалькіх майстэрнях спецыялісты і аматары займаюцца пляценнем з лазы, працуюць з дрэвам, займаюцца ткацтвам і ганчарствам. Абсталяванне ганчарнага цэха дазваляе працаваць у традыцыйных тэхніках і эксперыментавачь. Пры Цэнтры дзейнічае крама-салон, дзе можна не толькі набыць тое, што выстаўлена на паліцах, але і замовіць тую або іншую рэч паводле свайго густу. Ёсць камп'ютарны клуб, дзе гадзіна працы каштуе прыблізна столькі ж, як у Мінску — жэтон на метро.

На тэрыторыі Цэнтра знаходзіцца капліца, якую з часам мяркуюць унесці ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны, і кавярня, куды прыязджаюць з Оршы, каб ладзіць вяселлі ды і з іншых нагод.

Белы Ковель у Смальянах.

Керамічную вытворчасць у ЦНТР плануюць пашырыць. Я наведваў установу ў святочныя дні і меў магчымасць пераканацца: гандаль у краме-салоне ідзе няблага. Народныя рамёствы, традыцыйныя тэхналогіі — запатрабаваны. Сёння. Але, маючы пэўны досвед у эканоміцы мастацтва, дазволіце сабе асцярожны скептыцызм у стаўленні да дня заўтрашняга.

Утрымліваць такую ўстанову толькі для таго, каб тут бавілі час аматары народнага мастацтва, досыць праблематычна. Мяркую, Цэнтр у Копысі можа быць рэнтабельным толькі тады, калі яго каштоўнае абсталяванне працуе з поўнай нагрузкай, выпускаючы прадукцыю ў прамысловых маштабах, а не як сёння — асобнымі ўзорамі і малымі серыямі. І рана ці позна так яно і будзе. Значыць — непазбежны выхад на рынак. І тут я згадаю, што яшчэ на пачатку 2000-х супрацоўнікі камбіната "Белмасткераміка" (гіганта ў сваёй галіне) непакоіліся з прычыны запавення беларускага рынку таннай керамікай з Кітая. А паглядзіце, што сёння на паліцах посудных крамаў у сталіцы і правінцыі: "Made in China", прычым на любы густ. Плюс еўрапейскія брэндзі. Думаючы пра заўтрашні дзень Цэнтра ў Копысі, я звярнуў бы ўвагу на гэтую акалічнасць і прапанаваў ужо сёння парупіцца пра выпуск прадукцыі не проста звывкай для нас і экзатычнай для замежніка, але здольнай стварыць канкурэнцыю згаданым "інтэрвентам".

А дарэчы, каб сёння Цэнтр выпускаў бы сувенірную прадукцыю з лагатыпам Беларускай чыгункі для фірменных цягнікоў, для продажу на вакзалах, для падарункаў V.I.P.-гасцям транспартнага гіганта, дык, можа, прасцей было б размаўляць са спадаром Баравым і ягоным начальствам?

Смальяны: сённяшні дзень

І вось, нарэшце, мэта маёй вандруўкі — Смальяны. Першапачатковую інфармацыю пра статус і стан смальянскіх помнікаў дойлідства я атрымаў ад Іны Кавалеўскай, якая ў Аршанскай раённай бібліятэцы адказвае за маркетывг. Таксама пад яе апекаю — помнікі, што падлягаюць ахове дзяржавы. Дакладней, не самі помнікі (спадарыня Іна, вядома, не шпацыруе са стрэльбай па Смальянах, паляхоаучы патэнцыйных вандалаў), але дакументацыя па іх. Іна Іванаўна паказвае мне належным чынам аформленыя пашпарты гістарычных аб'ектаў Аршаншчыны. З фотаздымкамі. Пытаюся, у якім стане смальянскія аб'екты сёння, што змянілася з леташняга наведання вёскі нашымі карэспандэнтамі. Іна Кавалеўская адказвае, што калі класіфікаваць замак Белы Ковель, Аляксееўскую

царкву і дамініканскі касцёл як "руіны", дык стан — здавальняючы: "Руіны яны і ёсць руіны". Вызначаны людзі, якія даглядаюць тэрыторыю вакол іх, выкошваюць траву, прыбіраюць смецце. Зараз вырашаецца пытанне з ахоўнай зонай помнікаў. Актаў вандалізму не было. "Зрэшты, можаце пераканацца самі на месцы: мы ж туды едем".

У Смальянах найперш накіроўваемся ў сельсавет. Старшыні яго на месцы не было, так што замест яго з намі гутарыў той, хто ў дадзеным пытанні найбольш дасведчаны: кіраўнік справам і Смальянскага сельскага выканаўчага савета Валянціна Хатулева. Яна паказвае мне дакументы, аналагічныя тым, што я бачыў у Оршы, а сярод іх — паста нова таго ж Савета аб замацаванні Спас-Праабражэнскай царквы, дамініканскага касцёла і Аляксееўскай царквы за Аграрным каледжам, а замка Белы Ковель — за мясцовай школай.

Па словах Валянціны Фёдаруўны, большага мясцовая ўлада зрабіць для помнікаў пакуль не можа: няма грошай.

"Нам не выдаткаваны скродкі на ахову". Але, дзякаваць богу, ужо тры гады як не было актаў вандалізму. Дарэчы, настаяцель Спас-Праабражэнскай царквы айцец Аляксандр здолеў адвадзіць мясцовых людзей ад завядзёнкі паліць вопішчы ў руінах Аляксееўскай царквы.

— А ці маюцца нейкія планы па выкарыстанні гэтых помнікаў?

— Паўтаруся: усё ўпіраецца ў фінансаванне. Каб траву вакол руін скасіць, і тое заглаціць трэба... Вось сказалі б мне: "Твой касцёл!", — дык я не ведала б, што з ім рабіць. Нават не магу ўявіць суму грошай, якія патрэбны на яго адбудову. І тое ж — пра іншыя руіны.

— Скажыце, для мясцовай ўлады, для Смальян увогуле гэтыя помнікі дойлідства — нейкае насланне, непатрэбны цяжар альбо падарунак лёсу?

— Безумоўна, падарунак лёсу! Мы распрацавалі свае, смальянскія, герб і сцяг, дык на іх — Белы Ковель. Але зраўмейце нашы праблемы. Уявіце, што аднаўленнем Мірскага замка, яго прыстасаваннем да патрэб сённяшняга дня займаўся б выключна гарадскі пасёлак Мір...

Бачым, як у Смальянах спыняюцца аўтобусы з турыстамі. Людзі прыязджаюць спецыяльна, каб пабачыць гэтыя руіны. Мы ўсведмяляем іх каштоўнасць. Добра, што Белы Ковель уключаны ў Рэспубліканскую праграму "Замкі Беларусі": утвўнены, праз замак "дойдуць рукі" і да іншых аб'ектаў...

Перспектыва для руін

Раблю здымкі смальянскіх руін. Асабліва велічна, манументальна глядзіцца касцёл: шэры гмах на белым снезе. Прашу пад'ехаць бліжэй да замка. Шафёр адмаўляецца: ён не ведае, што там, пад снегам, і не хоча рызыкаваць. Раблю кадр здалёк.

Па вяртанні ў Оршу разважаем пра перспектывы Смальян. Згадаваў Музей Караткевіча. Выказваю меркаванне, што менавіта тут, ля смальянскіх муроў, наш народжаны ў Оршы геній упершыню адчуў грунт беларускай гісторыі і на ўсё жыццё натхніўся нацыянальнай ідэяй. Чаму б тут не з'явіцца філіялу Аршанскага музея пісьменніка? Чаму б не ладзіць сюды спецыяльнае экскурсіе? Ідэя зацікавіла маіх суразмоўцаў. Іна Кавалеўская згадала, што ўсіх больш-менш важных гасцей Оршы ўсё адно сюды возяць, а такі кантэкст толькі надаць цікаўнасці прыезджых да Смальян. Марына Поляк далада, што ў перспектыве замовіць для вёскі турнір з удзелам рыцарскіх клубаў Беларусі і замежжа. А як з'едуцца людзі, дык можна будзе зладзіць выступленні аматарскіх калектываў і гандаль сувенірамі ад ЦНТР у Копысі.

"Праўда, трэба будзе пад такую імпрэзу пабудаваць нейкую гасцініцу і увогуле добраўпарадкаваць Смалья-

ны", — дадае ў працяг Іна Іванаўна. Добра было б распачаць рэалізацыю гэтай ідэі сёлета, у Год Кнігі.

Што замінае перспектыве?

Гэта ідэя — на заўтра. А што перашкаджае культработнікам Аршанскага раёна зладзіць нешта падобнае ўжо сёння? Людзі з раённага аддзела культуры і працу сваю любяць, і кваліфікацыю адпаведную маюць. Можа, падсвядомае? Ёсць такое выстоуе: "У ценю вялікага дрэва нічога не расце". У дадзеным выпадку "вялікае дрэва" — гэта Віцебск са сваім грандыёзным "Славянскім базарам..." і мастацкімі пленэрамі. Канцэнтрацыя культурных падзей у Віцебску пад час "...Базару..." такая высокая, што наўрад ці хто з гасцей горада будзе шукаць уражанні за яго межамі — у Оршы ці, у прыватнасці, у Смальянах — няблізкім свеце, тым больш. Так што Аршаншчыне проста неабходна мець свой уласны брэнд, незалежны ад сталіцы вобласці.

Я разумею, што ў аддзела культуры райвыканкама і без крэатыўных ідэй хапае страў. Абласное свята паэзіі ў Ляўках. На раёне толькі трэцяя частка бібліятэк камп'ютарызавана, а пажадана, каб — усе, бо тады адкрываецца выхад на віртуальную чытальную залу "Нацыяналкі". Галаўны боль для аддзела — адсутнасць Дома культуры ў Бабінічах. Яго будаўніцтва ўжо колькі гадоў адтэрміноўваецца. Трэба дбаць пра выкананне плана платных паслуг і пра шмат што яшчэ.

Ды, мабыць, не гэта галоўнае. Мяркую, што тыя-сія культработнікі не марнуюцца крэатыўнымі праектамі, бо не хочуць лішняга клопату і праблем. А навошта? Вось прапануеш нейкі праект, яго зацвердзяць, паставяць цябе выканаўцам. Могуць скараціць грошы на праект, але за невыкананне ўсё адно спытаюць. І, можа, нават — жорстка.

Горад і раён у адміністрацыйным плане існуюць асобна. І, зразумела, калі гаворка ідзе пра фінансаванне культурных праграм, дык на першым месцы — горад. Святлана Чобат, начальнік аддзела культуры райвыканкама, кажа, што ёй нават у галаву не прыйшло звярнуцца па спонсарскую дапамогу, скажам, да Аршанскага чыгуначнага вузла ці дальнакамбіната, бо гэта — горад. "А на вёсцы багачеў няма...". Тэа — стрэжная: не багацеі, але ўладальнікі пяці аграпрэдыі, безумоўна, зацікаўлены ў рэкламе, маюцца. На гэтым грунце з імі можна б знайсці агульную мову і атрымаць спонсарскія грошы. Дарэчы, адна з аграпрэдыі знаходзіцца непадалёк ад Смальян. Чаму б турыстаў не вазіць стачатку палядзецца на Белы Ковель, а потым на абед — у згаданую прэдыі? А гаспадар за такую рэкламу, мабыць жа, будзе ўдзячны...

Сказана ж у Святым Пісанні: "Грукайце ў дзверы, і вам адчыняць". Здолеў жа падняць царкву, лічы, з нічога айцец Аляксандр...

Ад вандруўкі ў Оршу і на Аршаншчыну ў мяне засталася складанае пачуццё: я разумею прычыны, якія нярэдка правакуюць інертнасць і аморфнасць у асяродку культработнікаў, і недзе ім спачуваю. Але не магу пагадзіцца з такім стаўленнем да прафесіі, да справы. Можна сказаць: "Няма ідэй, бо пад іх рэалізацыю няма грошай". Ды існуе і іншая логіка: няма грошай, бо няма ідэй. Ёсць такая формула: "Прапанова, ад якой немагчыма адмовіцца". Трэба шукаць спонсараў і рабіць ім менавіта такія прапановы.

Культура не павінна абмяжоўвацца дыскатэкай і канцэртамі заезджай зоркі. Работнікі культуры — праваднікі дзяржаўнай палітыкі і захавальнікі маральных каштоўнасцей. Гэта цяжкая праца. А каму сёння лёгка? "Грукайце, і вам адчыняць".

Пётра ВАСІЛЕЎСкі, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Аршанскі раён — Мінск

Рэспубліканскі конкурс: перспектыва чацвёртага

Як ператварыцца ў хор?

Пра тое, якім стане наступны IV Рэспубліканскі конкурс харавых дырыжораў, меркавалі прафесіяналы і будучыя хормайстры, якія пакуль вучацца ў сярэдніх спецыяльных навучальных установах Беларусі ў час трэцяга па ліку творчага саборніцтва.

Сёлета гэты конкурс прысвячаюся памяці Ганны Зелянкавай — педагога, якая выхавала безліч славетных музыкантаў.

— Вельмі важна, — кажа старшыня журы конкурсу, народны артыст Беларусі, прафесар Міхась Дрынеўскі, — што гэты конкурс утрымлівае ў сабе не толькі творчае саборніцтва, але і памяць пра тых, хто працаваў на гэтай ніве раней. Гэта асабліва важна для маладзі, бо дзе памяць, там і сумленне. Ганна Паўлаўна была педагогам ад Бога...

На конкурсе ж, каб выйсці ў пераможцы, удзельнікі праходзілі два туры творчых выпрабаванняў. У першым — дырыжыравалі двума творами: адным — абавязковым, а другім — на выбар з чатырох прапанаваных. Да другога тура было дапушчана менш за палову удзельнікаў. Прычым твор, адзін з падрыхтаваных чатырох, замаўляла журы: такая практыка распаўсюджана на многіх дырыжорскіх конкурсах свету.

Завяршылася саборніцтва падвядзеннем вынікаў — ва ўсіх сэнсах слова. Бо фіналам стала не толькі ўзнагароджанне (перамог Максім Барабіцкі —

Н.Б.

Барысаўшчына: экспрэсіі народнага мастака

Сцэны з жывапісу...

У сталічнай галерэі "Беларт" Беларускага саюза мастакоў працуе выстаўка барысаўскага мастака Міхася Ржэўскага "Фарбы зямлі роднай", прымеркаваная да 65-годдзя майстра.

У юбілейнай экспазіцыі прадстаўлены пейзажы і націюрморты, выкананыя летас на Барысаўшчыне.

Менавіта беларуская прырода, народная культура падарылі Міхасю Ржэўскаму сюжэты і матэрыялы, фарбы і натхненне. Напэўна, таму ён настолькі арганічны — і калі вырабляе з лёгкай бярозавай трэскі птушак-абярэгаў, і калі нараджае з гліны дзівныя цацкі... На пачатку 80-х гадоў мінулага стагоддзя Міхась Ржэўскі набывае ў беларускай культуры імя і аўтарытэт народнага майстра, які адрозніваў традыцыйны нацыянальнай глінянай цацкі.

Гадоў пятнаццаць таму майстар нечакана звярнуўся да жывапісу алеем і літаральна скарыў аматараў мастацтва сваёй усеабдымнай любоўю да

навучэнца Гомельскага каледжа мастацтваў імя Н.Сакалоўскага), але і, акурат пасля яго, "круглы стол", прысвечаны праблемам харавога выхавання.

— Конкурс, — працягвае М.Дрынеўскі, — даў магчымасць не толькі абмеркаваць асабліваці падрыхтоўкі хормайстраў, але і ўзгадаць больш шырокія праблемы, якія датычацца харавых спеваў увогуле. Цягам былых дзесяцігоддзяў у нашай краіне былі назапашаны добрыя традыцыі, звязаныя з існаваннем школ з харавым ухілам. Потым такая практыка была скасавана. Але, гэўна, наспёў час вярнуцца да яе. Заняткі музыкай не могуць перашкодзіць навучальнаму працэсу і высокім адзнакам па агульнаадукацыйных дысцыплінах, але, думаю, у стане паўплываць на выхаванне эстэтычных густаў ды маральных якасцей. Што да самога конкурсу, дык гэтую традыцыю трэба працягваць і надалей. Маладыя хормайстры павінны назапашваць вопыт — у тым ліку і конкурсных выступленняў, калі яны могуць параўнаць сябе з іншымі, пачуць меркаванні спецыялістаў, набыць новыя веды. Але ж у будучым, відаць, наўрад ці трэба выкарыстоўваць для такіх саборніцтваў хормайстраў-пачаткоўцаў добра падрыхтаваны хор Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Гэты калектыву здольны выдатна праспяваць любую праграму практычна без кіраўніка. А трэба ж ацэньваць і тое, як хормайстры будуць дабівацца чысціні, зладжанасці спеваў.

Н.Б.

М.Ржэўскі. "Націюрморт".

аб'екта адлюстравання. Дробны мазок, прэстэае бунства фарбаў, пэўная кампазіцыйная сцэнічнасць уласцівы і пейзажам, і націюрмортам.

У Ржэўскага няма спотных і змрочных карцін. Ён імкнецца зафіксаваць святочнасць прыродных праяў, што выклікаюць экспрэсіўнасць глядацкага пачуцця. На кожным палатне — радаснае панаванне святла...

Таццяна БРАЦЯНКОВА, мастацтвазнаўца Барысаў

Бяспека жыцця

Пажары і дзеці

Штогод пад час пажараў тысячы дзяцей атрымліваюць траўмы ці гінуць. Сорак працэнтаў з іх — дзеці да пяці гадоў.

Папярэджвайце пажары, паказваючы дзецям, як належыць дома выконваць правілы бяспекі. Не дазваляйце ім падыходзіць бліжэй чым на метр да пліты, калі на ёй гатуецца ежа. Не перагружайце электрычныя разеткі. Штогод праварайце ацяпляльную сістэму.

Дзве траціны хатніх пажараў, у якіх гінуць дзеці, адбываюцца ў дамах, дзе адсутнічаюць ці знаходзяцца ў няспраўным стане аўтаномныя пажарныя апаважчальнікі. Калі ўзнікае пажар, у вас ёсць толькі лічаныя секунды, каб пазбегнуць дыму, куродыму і ўгарнага газу. Шанцы ўратавання можна павялічыць, калі ўстанавіць і падтрымліваць у рабочым стане АПА.

Раз у месяц праварайце спраўнасць АПА і не радзей чым раз на год замяняй-

це ў іх батарэйкі. Навучыце дзяцей рэагаваць на гукавы сігнал. Адпрацуйце з імі план варыянтаў бяспечнай пажарнай эвакуацыі. Рэгулярна апрабоўвайце яго на практыцы. Уключайце ў трэніроўку сітуацыю, калі аднаго з бацькоў няма дома. Пакажыце, як трэба закрываць рот і нос, каб зменшыць удзеянне дыму. Сачыце за тым, каб выхадзі не былі загравашчаны смеццем альбо цацкамі.

Калі дома ёсць немаўляты, неабходна прадупредзецца дадатковыя варыянты паводзін на магчымым пажары. Да прыкладу, трымайце перавязь для дзіцяці побач з яго ложкам на выпадак экстраннай сітуацыі. Навучыце дзяцей не хавацца ад пажарных. Патлумачце, што яны прыязджаюць, каб выратаваць ад небяспекі.

Таццяна БЫЧАНOK, спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага раённага аддзела надзвычайных сітуацый г. Мінска

(капетынгскіх), якія адрозніваліся больш вузкім сякуча-колючым клінком. Варта адзначыць, што меч насіўся ў скураных похвах, якія ў X — XIII стст. часта аздабляліся наканечнікамі з бронзы, радзей — з жалеза. Даўжыня раманскага мяча складала 220 см.

Але дадзены від зброі меў не толькі практычнае, але і сакральнае прымя-

падвешваліся да пояса, або проста засоўвалі за халяву бота, за што яны і атрымалі назву — "засапожники" (адзін з такіх нажоў знойдзены на Верхнім замку Віцебска). Каштаваў добры баявы нож тры грамы срэбра, або адзін дырхем. На гэтыя грошы тады можна было набыць адну шкляную пацерку ці шкуру куніцы.

Усе пералічаныя віды зброі прызначаліся для блізкага бою. Для вядзення ж бою на адлегласці на ўзбраенні дружынніка меліся лук і стрэлы. У XII ст. стрэльба з лука перайшла ад больш бедных ваяроў апалчэння, якія не маглі дазволіць сабе іншай зброі, у рукі адмыслова

Уяўленне пра знешні выгляд ваяра ў XII — XIII стст. (пра гэта мы пачалі расповед у № 8 за 2012 г.) не будзе поўным, калі не даведацца пра зброю, якую ён выкарыстоўваў у баях і насіў з сабой у паходы. Дык чым жа быў узброены прафесійны воін таго часу?

Лукам і суліцамі

Кап'ё з арнамантам і пяром у сячэнні

Масавай зброяй дружыннікаў і простых вояў было кап'ё. У Беларусі вядома каля 100 знаходак наканечнікаў коп'яў старажытнасці. Дрэўка ў гэтага віду зброі было таўшчынёй 2,5 см. Пяро яго мела ланцэтападобную, ромбападобную, падоўжана-трохвугольную, падоўжана-яйкападобную, лаўралісную ці ножападобную форму. Асобныя наканечнікі коп'яў аздаблялі ўтулкамі, выкананымі каляровымі і нават каштоўнымі металамі, пакрытыя арнаментальнай. Такія дэталі сустракалі ў раскопках курганных пахаванняў каля Лукомля і Ваўкавыска.

Але сапраўдным трыумфатарам узбраення вершніка XII — XIII стст. стала дзіда, якая, у адрозненне ад кап'я, мела доўгае і вузкае, чатырохграннае ў сячэнні, пяро. Знаходкі наканечнікаў пікі зафіксаваны ў Ваўкавыску, Капылі, Лукомлі, Мінску, Навагрудку, ля гарадзішча Вішчын Рагачоўскага раёна.

Распаўсюджанне дзіды было звязана з панаваннем на той час цяжкаўзброенай конніцы на палях бітваў. З прычыны пастаяннага біяцтва большай трываласці дрэўка. Пры нанясенні тараннага ўдару коннік цвёрда трымаў дрэўка зброі рукой і фіксаваў яго, прыціскаючы локцем да боку. Энергія дазваляла прабіць пікай даспехі праціўніка ці скінуць яго з сядла.

Для баявых дзеянняў у глухих лясных раёнах, дзе немагчыма было весці бой кап'ём або дзідай, даўжыня дрэўка якіх была 2,5 — 3 м, дружынная конніца спешвалася і вяла бой суліцамі — кароткімі коп'ямі даўжынёй 1,2 — 1,5 м. Пры гэтым даўжыня наканечніка суліцы была 15 — 20 см, з якіх 8 — 12 прыходзіла на непасрэдна на само лязо.

Галоўнай зброяй, якая вызначала баявую годнасць княжацкага дружынніка, быў меч. У XI — XIII стст. на Беларусі выкарыстоўваліся мячы паўднёва-ўсходніх і агульна-еўрапейскіх раманскіх тыпаў

ненне: менавіта пры дапамозе мяча адбываўся абрад прысвячэння ў рыцары, а ў міфалогіі славян мячу

надавалася чароўная сіла.

Поруч з мячамі, на землях Беларусі выкарыстоўваліся і шаблі. Пра гэта сведчыць, па-першае, фігурка вершніка, які трымае шаблю, выяўленая пры раскопках Вішчынскага замка, а па-другое — знаходкі фрагментаў шабляў і іх похваў у Мінску, Навагрудку, Капысі, Слуцку, Гомелі, Мсціслаўлі, Вішчыне. Усяго такіх знаходак — 16, што сведчыць пра адносна невялікае іх распаўсюджанне ў Беларусі ў параўнанні з паўднёварускімі землямі, куды яны трапілі як запасычанне ад народаў стэпу яшчэ ў IX — X стст.

Маюцца звесткі, што на Беларусі ажыццяўлялася вытворчасць дэталей дзяржання шаблі і іх манціроўка да прывазных кліноў. Пра гэта, у прыватнасці, сведчаць раскопкі збройнай майстэрні ў Гомелі.

Акрамя таго, распаўсюджаным відам зброі блізкага бою былі сякеры. Іх баявая эфектыўнасць нашмат саступала мячам ці коп'ям, але папулярнасць тлумачылася танным коштам. Узначаны перыяд распаўсюджання набылі баявыя вузкалязовыя з прафіляваным абухом сякеры. Сустракаюцца ў гэты час і чаканы — баявыя сякеры з малаткападобным выступам на тыльняым баку абуха, прызначаным для нанясення "дробячых" удараў, і доўгім вузкім лязом трохвугольнай формы. Яны былі знойдзены ў Ваўкавыску, Лукомлі, паселішчах Мохаў і Ясенец, у курганах каля вёсак Чарневічы, Апоначы, Вензаўшына.

Добрым памочнікам для дружынніка ў рукапашнай сутычцы быў нож. У адрозненне ад звычайнага гаспадарскага, баявы меў доўгае масіўнае лязо. Баявыя нажы насілі ў цвёрдых скураных футаралах, якія

абучаных малодшых дружыннікаў. Пры аблозе крапасных умацаванняў яна дапамагала падавіць абаронцаў на сценах і адкрыццям шляхам наступачым войскам, альбо, наадварот, утрымаць іх на адлегласці ад сцен.

Генрых Латвійскі, аўтар хронікі Лівоніі, у якой апісвае

падзеі ў Беларускім Падзвінні і Прыбалтыцы канца XII — XIII ст., адзначае, што пры аблозе крэпасці Гольм, якую ўзвалі мечаносцы, дружыннікі з Полацка былі "звыклія да стрэльбы з лукаў, біліся шмат і паранілі многіх на сценах". Пра тое, наколькі лук і стрэлы былі грознай зброяй у руках вопытнага воіна, сведчыць такі прыклад: адлегласць палёту стралы складае 80 — 100 метраў, а скарачальнасць спрактыкаванага лучніка дасягае да 20-ці стрэлаў у хвіліну!

Напрыканцы XII — у пачатку XIII стст. ваяры Беларусі ў сутычках з мечаносцамі і крыжакамі спазналі і такі від узбраення, як арбалет. Гэта ручная кідальная зброя далёкага бою, якая складаецца з лука, прымацаванага да ложа — прыстасавання для ўтрымання цацівы ў нацягнутым стане — і спускавага механізма. На нашых землях гэтая зброя мела назву "самастрэл". Дэталі арбалетаў і наканечнікі стрэл для іх выяўлены ў Брэсце, Віцебску, Мсціслаўлі, Мінску, Лідскім замку. Па скарачальнасці арбалет саступаў луку, але цаляў значна далей і прабіваў броню рыцара.

Леанід КАЛЯДЗІНСКІ, дацэнт БДПУ імя М.Танка, археолог
На ілюстрацыях: княжацкая дружина выбіраецца ў паход (мастак — А.Фёдарав); наканечнік кап'я XI — XII стст. (Капыль, раскопкі Л.Калядзінскага); сякерка-амулет (Гальшаны, XIII ст.).

Прадстаўнічыя паясы

Славутыя ўзоры слуцкіх паясоў у хуткім часе можна будзе ўбачыць не толькі ў музеях ці на старонках кніжных фаліянтаў, але і на мастацкіх вырабах ды сувенірах беларускай вытворчасці. Тэма адраджэння брэнда нашай краіны — унікальных слуцкіх паясоў — разглядалася днямі на рабочай нарадзе Кіраўніка спраў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Мікалая Корбута.

Як стала вядома карэспандэнту «К», па даручэнні Кіраўніка дзяржавы ўжо распачалася вялікая комплексная работа гісторыкаў, мастацтвазнаўцаў, дызайнераў, ткачоў-практыкаў сумесна з прадпрыемствамі дэкаратаўна-прыкладнага мастацтва па вывучэнні ў многім страчаных тэхналогій вырабу слуцкага паяса.

Гаворка ідзе не пра ўзнаўленне, а пра рэканструкцыю і вытворчасць іх якасных копіяў. Для гэтага ў бліжэйшай перспектыве плануецца даследаваць мастацкія асаблівасці захаваных арыгінальных асобнікаў, стварыць зводны каталог паясоў, якія знаходзяцца ў айчынных і замежных фондах. Мяркуюцца таксама даследаваць аўтэнтычныя матэрыялы,

унесці прапановы па іх замене ў сучасных умовах прамысловай вытворчасці і, што немалаважна, распрацаваць кірункі выкарыстання копіяў слуцкіх паясоў у сучасным жыцці краіны.

Па словах дырэктара РУП «Слуцкія паясы» Ларысы Тарасавай, сёння прадпрыемства вырабляе на ручных кроснах вялікую колькасць сувенірнай прадукцыі, запатрабаванай не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі. На яе думку, і шыкоўныя слуцкія паясы, якія плануецца выпускаць на прадпрыемстве, знойдуць сваю аўдыторыю. У прыватнасці, выраб паясоў з выкарыстаннем залатых і срэбраных нітак плануецца наладзіць пад заказ для прадстаўнічых падарункаў. Разам з тым, сучаснае абсталяванне, неабходнае для стварэння паясоў, будзе загрузана на поўніцу, у тым ліку для выпуску значна большага, чым ёсць сёння, асартыменту сувеніраў.

Не застануцца ўбаку ад справы і іншыя прадпрыемствы. Дырэктар Барысаўскага камбіната дэкаратаўна-прыкладнага мастацтва імя А.М. Кішчанкі Рыгор Шэміт адзначае, што камбінат таксама будзе ўдзельнічаць у гэтым знаковым для краіны праекце.

К.А.
На здымку: узор слуцкага паяса.

Фотаэкспрэсам да Купалы

"Над Віллёй-ракой" — з такой назвай у Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адкрылася фотавыстаўка, прымеркаваная да 130-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі.

М.Прэуш.
"Паміж сёння і ўчора".

Арганізаваная пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства замежных спраў Літоўскай Рэспублікі, пры ўдзеле народнага фотаклуба "Мінск" і літоўскай Асацыяцыі фатографіі "Fotoexpress.lt", выстаўка стала ўдалым прыкладам міжнароднага культурнага супрацоўніцтва і стратэгіі папулярызавання гістарычнай спадчыны дзвюх краін.

Ні для каго з беларусаў не сакрэт, як звязаны лёс Янкі Купалы з горадам "над Віллёй-ракой", але

ці кожны з нас убачыў на свае вочы той славуты дом па вуліцы Людаса Гіры, дзе жыў і працаваў Паэт?

Архіўныя фотаздымкі адкрыцця мемарыяльнай дошкі Янкі Купалу ў 1952 годзе (на адным з іх мы можам пазнаць удаву паэта Уладзіслава Луцэвіч) размешчаны на спецыяльнай вітрыне "ад імя" нашага музея, і тут жа побач — сучасны фотаздымак літоўскага фатографа Р.Каралюса "Хто б мог падумаць?" — пра сённяшні дзень будынка па вуліцы Людаса Гіры. Купка дзяцей знята на фоне сцяны з мемарыяльнай дошкай у гонар Купалы...

Спалучэнне архіўных матэрыялаў і сучасных фотаздымкаў — чаму б і сапраўды не аб'яднаць розныя аўдыторыі (літаратурна-наўцаў і фатографію, сталых даследчыкаў і цікаўнай моладзі) пад ініцыятывай добрай ідэі?

— Наступным крокам супрацоўніцтва музея з народным клубам "Мінск" і асацыяцыяй літоўскіх фотамайстроў мусіць стаць сумесны пленэр на базе філіялаў нашай установы, — распавядае яе дырэктар Алена Ляшковіч. — Як убачыць славутыя мясціны, дзе жыў і ствараў Пясняр — Вязынку, Ляўкі, Акопы, Яхімоўшчыну, — фатографы? Ці ж гэта не цікава? У нас ужо ёсць адпаведны матэрыял, зроблены беларускімі фатографамі ў 1996 годзе. Але калі злучыць архіўныя фотаздымкі, работы 1996-га і сучасныя, мы убачым гісторыю "паэтычных купалаўскіх мясцін". Так, дарэчы, і плануем назаць новую выстаўку.

Д.А.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае словы шчырага і глыбокага спачування Гедрыіцу Валерыю Карлавічу, намесніку генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, з прычыны напаткаўшай яго страты — смерці маці.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае словы шчырага і глыбокага спачування, падтрымкі родным і блізім КАРАЧАНА Аляксандра Мікалаевіча, які працаваў на пасадзе начальніка аддзела культуры Навагрудскага раённага выканаўчага камітэта, у сувязі з яго смерцю.

І далей тагачасны крытык піша: "Нягледзячы на малады ўзрост мастака, выстаўка дае цалкам выразнае ўяўленне пра тых мэты, якія ён ставіць сабе, пра тых шляхі, якімі ён ідзе. Ён, безумоўна, паспяхова і да канца пераадолеў фармалістычныя ўстаноўкі школы, ён добра бачыць і ўважліва вывучае прыроду. У пейзажы ён больш за ўсё любіць той пншчотны серабрысты тон, што аб'ядноўвае шырокую прастору далін, якія адыходзяць у бясконцась далечыні... Руцай любіць і ведае вялікіх жывапісцаў мінулага. Ён умее ў іх вучыцца. Нешматлікія нацюрморты з'яўляюцца сапраўднымі штудыямі каларыту і кампазіцыі. Але мастак ставіць сабе больш складаныя і больш важныя задачы. Ён малюе вялікія шматфігурныя кампазіцыі..."

Далей Машкоўцаў аналізуе карціну Руцай "Курлоўскі расстрэл", якую мастак скончыў у 1935 годзе, калі працаваў на Беларусі: "...Курлоўскі расстрэл" — адзін з самых драматычных момантаў барацьбы з рэвалюцыяй у 1905 г. на Беларусі. Рэвалюцыянеры, якія былі вызвалены з астрагаў, сталі

рэалістаў. Таму нічога здзіўнага няма ў тым, што ў летапісе савецкага выяўленчага мастацтва падобнага кшталту творы не засталіся.

Усё ж, як ні круці, Руцай быў мастаком-лірыкам, майстрам пейзажа і нацюрморта і — выдатным педагогам, пра што ў СМІ амаль ніколі не гаварылася. А ён цягам некалькіх гадоў, з перапынкамі, на пачатку 1930-х, вельмі паспяхова настаўнічаў і ў Віцебску, і ў Маскве. Яго любімымі педагогічнымі "кропкамі" да і пасля Вялікай Айчыннай

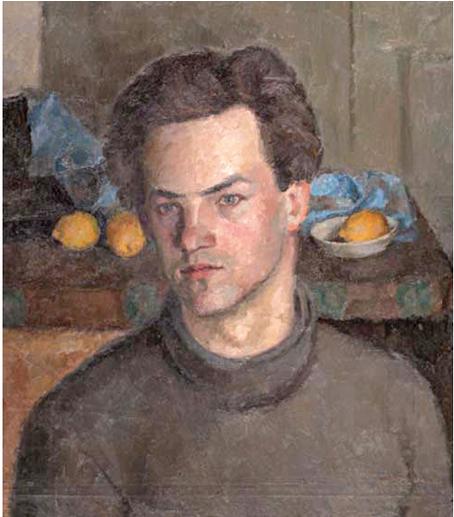
сям'і... Хаця ўласна пра вайну ў франтавіка Руцай карцін амаль і няма, акрамя адной — пра юнага крымскага партызана Валодзьку Дубініна. І тая засталася на ўзроўні эскіза. Чаму так? Сам ён казаў: "Я не люблю трагедыі, а таму і не малюю на тэму вайны. Я люблю прыгажосць мірнага стваральнага жыцця, характэрнага зямлі і ўсё тое, што ствараецца рукамі чалавека. За гэтае жыццё мы ваявалі...". Таму замест танкаў і кулямётаў мастак малюе кветкі ў сваёй майстэрні на Маслаў-

і ўсё абагульнена ў адно цэлае. Спякотнае лета, цішыня, нерухома пышныя кроны дрэў, пранятая сонечным святлом, выводзяць у халаднаватаю глыбіню лесу сцяжка, па якой ідзе жанчына...

І тут я хачу расправесці пра адну вучаніцу Руцай, з якой быў трохі знаёмы (праз тагачаснага кіраўніка Саюза мастакоў БССР Уладзіміра Стэльмашонка). Гэта было напрыканцы 80-х, калі я ў Маскве сустраўся з удавой расстралянага Рамана Семашкевіча — Надзеяй Міронаўнай Васіль-

(Заканчэнне. Пачатак у № 10.)

...Са згаданага мной напрыканцы першай часткі артыкула каталога прывяду фрагменты артыкула крытыка Мікалая Машкоўцава: "... Руцай вучыўся ва ВХУТЕМАСе, трапіўшы туды ў самы разгар педагогічнай "дзейнасці" фармалістаў. Маніпуляцыі гэтых "настаўнікаў" цяпер нагадваюць стрыпнюг з казкі Андрэяна, якія на пустых кроснах "ткалі" парадны строй караля, у той час як кіраўніцтву мастацкай школы была яшчэ не зразумелая злачынная сутнасць гэтай "педагогічнай работы" — моладзь пачала супраць яе пратэставаць. Завадатарамі аказаліся Дорахаў, Пуставалаў, Рубанай, Руцай, Хазаня і іншыя, што, не прымаючы фармалістычных тэорый школы, пачалі працаваць у рэалістычным плане. На гэтых творах, асабліва — на Руцай, зрабілі ўплыў зносіны з мастаком Ржэнікавым, сумесная праца з якім пачалася яшчэ з 1928 года..."

Вячаслаў Руцай. Аўтапартрэт.

"Я часта не ведаю пра лёс сваіх карцін..."

Бачанне "па Сезану" Вячаслава Руцай

ахвярай пачварнай правакацыі царскай улады, яны ішлі бяззбройнымі на мітынг да вакзала (справа адбывалася ў Мінску) і тут былі сустрэты ружэйным залпам. Менавіта гэты момант і адлюстравваў Руцай у карціне. У руху натоўпу людзей з чырвонымі сцягамі, падкошаных ружэйным агнём, ёсць пачуццё сапраўднага трагізму. Добра знойдзены маштаб чалавечых фігур у адносінах да прасторы. Але ўсё ж карціна здаецца вялікім эскізам, бо твары намяляваны прыблізна..."

Я не бачу гэтага палатна, таму "ад сябе" дадаць нічога не магу, хаця ведаю, што ў творчасці Руцай захавалася некалькі фігуратывных карцін, якія засталіся, так бы мовіць, на стадыі добра распрацаванага эскіза. І што цікава: такія творы, асабліва — позняя перыяду, як правіла, былі прысвечаны асабліва "афіцыйным" тэмам кшталту "Сустрэча М.В. Фрунзэ з рабочымі Іванава", "М.І. Калінін на падпольным сходзе Мівускай падстанцыі", "Абвяшчэнне савецкай улады", "Штаб Кастрычніка", "Заўсёды з народам", палотны пра Леніна і г. д.

На пытанне да Руцай аднаго мастацтвазнаўцы, які жанр самы цікавы, Вячаслаў Мікалаевіч адказаў: "Кампазіцыйная карціна. Але, на жаль, так складаліся ў мяне абставіны, што я часта нават не ведаю пра лёс сваіх карцін. Сыходзяць яны ў клубы, дамы піянераў, часцей за ўсё — знікаюць без весткі". Але ж і мы не ведаем, куды яны, гэтыя карціны, зніклі. Відаць, мастак маляваў іх не па "замове" сэрца, а для таго, каб выжыць: тыповая гісторыя тысяч савецкіх мастакоў-сац-

вайны былі не "кафедры" буйных мастацкіх інстытутаў, а студыі маскоўскага Дома піянераў Баўманскага раёна, Дома вучоных, Дома культуры МДУ на Ленінскіх гарах. Можна, менавіта такая сціглая, малапрыкметная праца і дапамагла яму выжыць у эпоху сталінскіх рэпрэсій і жыць нармальна ў час "хрушчоўскай адлігі". Дзякаваць богу, Руцай абмінуў лёс, што выпаў на долю яго няшчасных беларускіх сяброў маладосці — Р.Семашкевіча, Я.Мініна, братаў Даркевічаў, М.Шчакаціхіна... Канешне ж, тут трэба адзначыць і характар Руцай як чалавека мяккага, асцярожнага, не вельмі нонканфармісцкага па натуре. Аднак ён заўсёды ганарыўся тымі, хто выйшаў з яго студый і стаў з цягам часу выдатным мастаком.

А яшчэ Руцай ганарыўся сваім удзелам у баях за Радзіму ў гады Вялікай Айчыннай. З першых да апошніх дзён вайны ён быў на перадавой: змагаўся пад Масквой і на Курскай дузе, вызваляў Бранск і гарады роднай Беларусі, Латвіі і Літвы.

Вайну Руцай скончыў у званні гвардыі маёра і на пасадзе намесніка камандзіра палка па страйковай частцы. Вярнуўся ў Маскву інвалідам... Як памяць пра тых гады — карціна "Вайна скончана", што распавядае пра радасць пасляваеннага быцця. Яна, гэтая радасць, — і ў прыгажосці маладых цел, і ў ззянні сонечнага святла, і ў пяшчотнай зеляніне квітнеючай зямлі, і ў сяброўскіх стасунках членаў шчаслівай

В.Руцай. "Нацюрморт".

цы, экзатычныя архідзі і ліловыя званочки на раскрытым акне пад святлом летняга сонца, піша вясенняя фіялка, дары мора-акіяна — перламутравыя ракавіны самых разнастайных форм, празрыстую серабрыстую смугу, якая растае ў небе... Для Руцай нават маленькі эцюд — не толькі штудыя натуре, а — заўсёды — вобраз і настрой.

Свае карціны-пейзажы Руцай малюе падоўгу. Калі ён не дачакаецца такога стану, каб пачаць пісаць, дык іншым разам праца пераносіцца, нават на наступны год. Толькі так, не спяшаючыся, ён стварыў карціну "У лесе", дзе выверана кожная дэтал

евай. Менавіта яна дала нам нумар тэлефона мастачкі Алы Аляксандраўны Андрэевай, удавы "гулагаўца", знакамітага пісьменніка Данііла Андрэева, аўтара сусветна вядомай містычнай кнігі "Ружа Міру": маўляў, гэтая жанчына нешта можа распавесці пра ейнага мужа. Але аказалася, што Семашкевіча яна ведала мала (у 1937-м ёй было 22 гады), хаця і сустракалася з ім незадоўга да арышту мастака. Нічога цікавага яна мне не расказала. Аднак у ходзе гутаркі, дазнаўшыся, што мы з Беларусі, Ала Аляксандраўна паведаміла, што была вучаніцай іншага беларуса — Вячаслава Руцай, пра якога, уласна кажучы, я,

у адрозненне ад Стэльмашонка, тады нічога не ведаў. Але імя запомнілася. Праўда, яно да сённяшняга часу чамусьці так і не трапіла ні ў адну нашу энцыклапедыю (нават — у 18-томнік "Беларускай энцыклапедыі"!); і ніводнага артыкула пра жыццё і творчасць нашага земляка таксама не было надрукавана ў СМІ. Дадзены тэкст — першы.

Дык вось, гэтая Ала Андрэева, як і ейны муж, прайшла сталінскія лагеры, і з 25 гадоў дадзенага ёй тэрміну за "антысавецкую агітацыю і арганізацыю замаху на Сталіна" адсядзела — во сем (прычым першыя 13 месяцаў — у камеры Ляфортова), пасля чаго ў 1956-м была вызвалена, рэабілітавана і адноўлена ў Саюзе мастакоў СССР. Так, на пачатку 1930-х яна (тады яшчэ "прафесарская дачка" і "вытанчаная прыгажуня" Ала Бружэ) пазнаёмілася з Руцаем і Ржэнікавым, якія адкрылі ў ёй талент нацюрмортыста і літаральна прымуслілі займацца жывапісам. Калі Ала ў гэтых адносінах падушэла, то паспрабавала паступіць у Паліграфічны інстытут, але — зведала фіяска. І тады

лоў-Скаля, лаўрэат Сталінскай прэміі, стваральнік эталонных твораў сацрэалізму і так званага стылю трыумф, заявіў: "Што гэта за савецкі мастак, які без усякага заказу малюе эскізы да "Гамлета"? І чаму да "Гамлета"? Што мог савецкі мастак знайсці ў гэтым Гамлеце? Замак — шэры, усё — чорнае, цьмянае, атмасфера — не жыццярэасная, нічога народнага, ніякага крытычнага стаўлення да прынца Дацкага. Ды і наогул: патрабую паставіць пытанне аб праыванні такога "дзіўнага персанажа", які Ала Андрэева, у нашым творчым саюзе".

Тут выступіў Руцай і звярнуўся да Сакалова-Скаля: "Павел Пятровіч, вы памыляецеся! Ала — вельмі таленавіты чалавек, я яе ведаю шмат гадоў і ганаруся тым, што яна мая вучаніца! Ну, зараз яна намалёвала эскізы да "Гамлета", заўтра намалюе эскізы да іншага спектакля або створыць жывапісныя палотны, бо ейны талент — відавочны! Нельга ж так, адным махам, выштурхваць людзей!..."

Андрэева засталася ў МОСХу. Праўда, камісія прыняла такое рашэнне: даручыць Са-

калову-Скаля ўзяць над мастацкай шэфства і выхаваць яе ў духу савецкага патрыятызму. Але ўсё пайшло інакш. Тады істотных дзяржаўных заказаў было мала, і, каб выжыць, Ала, зноў жа, пры дапамозе Руцай, занялася вырабам копіі вядомых карцін накшталт "Ля дзвярэй Тамерлана" Верашчагіна або "Сакавік" Юона. На пачатку 1947-га нечакана быў арыштаваны ейны муж Данііл Андрэў (ён прасядзеў у ГУЛАГу 10 гадоў; памёр у 1959-м). А праз год, у 1948-м, і яна сама апынулася ў мардоўскай Поцьме пад нумарам А-402. І, зноў жа, Вячаслаў Руцай, пакуль яна сядзела яшчэ ў Ляфортова, нейкім чынам перадаваў жанчыне прадукты і рэчы. У 1944 г. дапамог мастацка арганізаваць у Маскве яе першую персанальную выстаўку. Праз шмат гадоў, дзесьці ў сярэдзіне 2005-га, я працягваў ейную кнігу ўспамінаў "Плаванне да Нясвай Расіі", і тады ж даведаўся, што 90-гадовая Ала Аляксандраўна Андрэева загінула пад час пажару ў сваёй маскоўскай кватэры...

Вось такія невядомыя шляхі-дарогі звязвалі мастакоў самых розных лёсаў і поглядаў на той складаны свет, у якім ім давалася жыць, любіць, радавацца, ненавідзець, пакутаваць, памыляцца, часам наступаць на горла ўласнай песні, а часам — адчуваць сабе свабоднымі творцамі. Думаю, што праз усе гэтыя пачуцці Руцай, павінна была ацаніць прайшоў і наш зямляк Вячаслаў Мікалаевіч Руцай. Сёлета роўна 30 гадоў, як ён пайшоў з жыцця...

Барыс КРЭПАК

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНИЦКАЯ ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхал БАРАЗНА

Выдавецтва "Культура" Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя: Марына САМОНЧАНКА

Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ

Выдавецтва "Культура" Рэспублікі Беларусь

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку

"Культура", 2012. Індэкс 63875, 638752

На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"

Дырэктар — ПРЫКО Алег Васільевіч

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77

МУЗЕИ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 227 45 62. Экспазіцыі: Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.

Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст. Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.

Музейны праект "Нашы калекцыі": "Іван Шышкін: жывапіс і графіка".

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 227 87 96.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

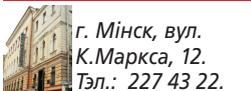
МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

МУЗЕИ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 227 43 22. Экспазіцыі: Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст.

"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". "З крыніц адвечнай прыгажосці".

"Водбліскі ваеннай славы". "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."

Дом-музей Із'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

"Парад лялек". "Нам засталася спадчына". "Ілюстрацыі да гісторыі беларускай"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96. Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

"Над Віллёй-ракой... (Адкрыты Літву)". Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 226 03 98. Экспазіцыі: Пастаянная экспазіцыя.

780-годдзя першай згадкі Гомеля ў пісьмовых крыніцах. "Вясенні настрой"

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

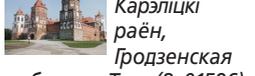
НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА II КВАРТАЛ 2012 ГОДА

Падпісныя індэкс: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

Выстаўка жывых трапічных матылькоў.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

ная акадэмія навук Рэспублікі Беларусь". Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 227 78 66.

Тэл.: 334 56 21. Выстаўкі: "Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча" (кнігі).

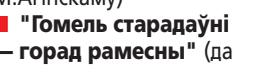
БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 334 56 21.

шахматных фігур з батальнымі сценамі розных гістарычных эпох.

БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

ТЭАТРЫ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

"17 — "Тоска" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. "18 — "Музыку і кветкі я ў вянок уплятаю"

Тэл./факс: 334 60 08. "17 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

"18 — "Вандроўнікі ў Нью-Ёрку" (меладрама) А.Паповай. "20 — "Сублімацыя каханання"

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

"17 — "Залатое кураня" (мюзікл для дзяцей у 2-х дзеях) У.Улановскага.

"18 — "Бабін бунт" (музычная камедыя ў 2-х дзеях) Я.Пцічка. "18 — "Чырвоны Каптурчык. Пакаленне NEXT"

БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

"17 — "Дэкамерон" (імпрэвізацыя) паводле Дж.Бакача.

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

АФГАНИСТАН. И СНОВА ПАМЯТЬ ГОВОРИТ...

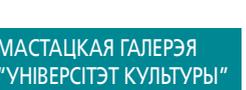
На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі). Тэл.: 227 26 12.

ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКИ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.

"18 — "Прынцэса і свінапас" паводле Х.К. Андэрсона.